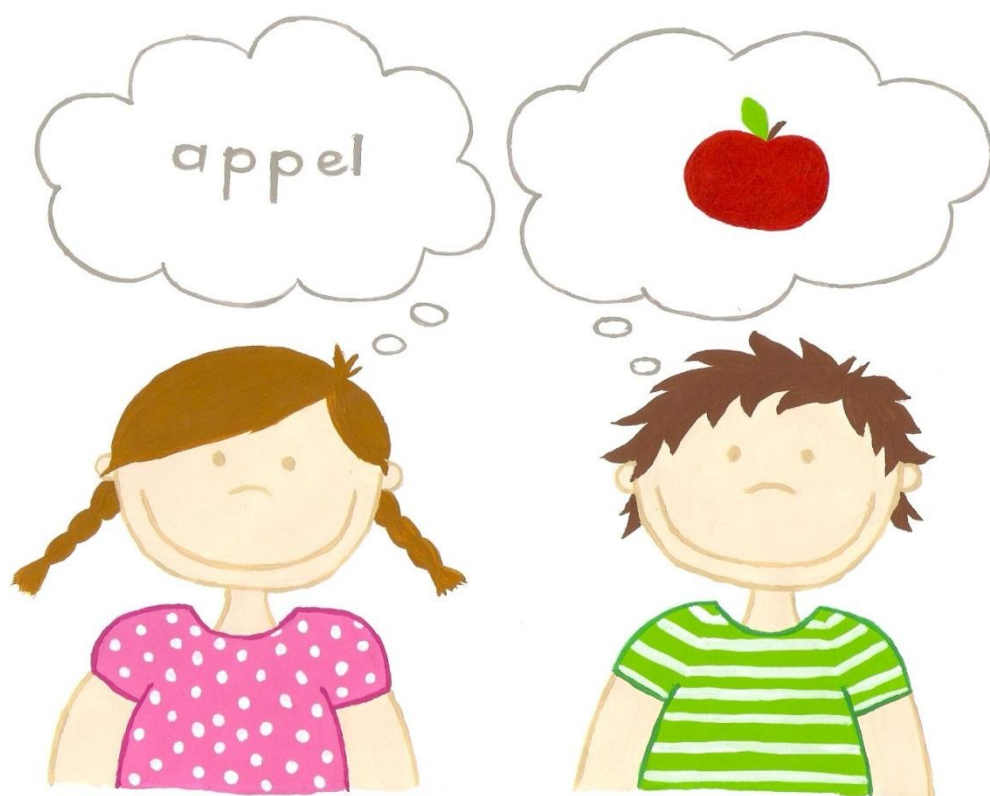

Beelddenken

Scriptie
Beelddenken

Logic can take you from A to B, but
imagination encircles the world

Albert Einstein

Ieteke Posthumus
Relatienummer: 79790

Stenden Hogeschool Leeuwarden
Opleiding Leraar Basisonderwijs
Minor: Special Educational Needs
Begeleider: Joanneke Kuipers

Voorwoord

Voor u ligt mijn scriptie, welke het resultaat is van een onderzoek naar de manier waarop kinderen op de basisschool denken. En dan met name de kinderen die denken in beelden. Deze scriptie is tot stand gekomen in het kader van mijn afstuderen voor de opleiding tot leraar basisonderwijs aan de Stenden Hogeschool te Leeuwarden in de periode mei 2013 tot januari 2014.

De afgelopen jaren ben ik in aanraking gekomen met de term beelddenken. Deze was voor mij eerst erg abstract. Door gesprekken met mijn mentor in de derde klas kwamen we er achter dat ik waarschijnlijk een vorm van beelddenken heb. Maar wat is dit nu precies? Ik had er nog nooit van gehoord en ook op mijn stagescholen ben ik het woord amper tot nooit tegen gekomen. Zo is mijn interesse in dit onderwerp tot stand gekomen.

Afgelopen jaar heb ik het begrip beelddenken laten vallen op mijn stageschool. Een leerkracht vroeg mij of ik een leerling uit groep 6 wilde gaan testen. Door de gesprekken die er werden gehouden over dit onderwerp, herkende zij kenmerken die van toepassing waren of konden zijn op de leerling.

Deze twee argumenten, de onwetendheid en de leerling, hebben mij doen besluiten om de scriptie over dit onderwerp te doen. In de literatuurstudie doe ik onderzoek naar wat het begrip beelddenken precies inhoudt en voor het onderzoek gebruik ik leerlingen die beelddenkers zouden kunnen zijn. De inhoud van mijn ontwerp in de vorm van een brochure is gebaseerd op de conclusies die worden getrokken uit het gehouden onderzoek.

Omdat een voorwoord de dankbare taak heeft om mensen te bedanken, wil ik graag mijn mentor Joanneke Kuipers bedanken, die mij dit hele project goed heeft begeleid en goede tips heeft gegeven. Ook de stageschool X te X wil ik bedanken voor de ruimte en tijd die ik heb gekregen die ik nodig had voor mijn onderzoek om dit op de juiste manier uit te kunnen voeren.

Inhoudsopgave

Inleiding	Pagina 4
Deel 1: Literatuuronderzoek	Pagina 5
1. Zorgbeleid in Nederland	Pagina 6
2. Wat is beelddenken?	Pagina 11
3. Waar komt de term 'beelddenken' vandaan?	Pagina 13
4. Wat zijn de kenmerken van beelddenkers?	Pagina 15
5. Wat is het verschil tussen beelddenken en talig denken?	Pagina 18
6. Hoe kun je een beelddenker signaleren?	Pagina 19
7. Hoe begeleid je een beelddenker in de klas?	Pagina 21
Deel 2: Onderzoek	Pagina 31
1. Onderzoek	Pagina 32
2. Conclusies en aanbevelingen	Pagina 26
Deel 3: Verantwoording	
Verantwoording onderzoeksopzet	Pagina 38
Bijlagen	Pagina 42
Literatuurlijst	Pagina 74

Inleiding

Wat is beelddenken nou precies? Wat zijn de kenmerken van beelddenkers? En nog belangrijker hoe kun je een beelddenker in de klas signaleren? En hoe moet je zo'n kind dan begeleiden?

Al deze vragen komen aan de orde in deze scriptie.

Allereerst een stukje geschiedenis over het zorgbeleid in Nederland. Hoe was de zorg vroeger in Nederland op scholen? Werd er überhaupt iets gedaan met leerlingen die anders waren dan de anderen? Ook wordt er gekeken naar hoe het nu is op de scholen in ons land. Hoe worden kinderen met een rugzakje begeleid en op welke scholen kunnen ze terecht? Verder komen er nog een aantal onderwijs aspecten aan bod.

Daarna het beelddenken. Eerst wordt de term beelddenken uitgelegd. Wat houdt beelddenken in en waar komt de term beelddenken eigenlijk vandaan? Daarna wordt het verschil uitgelegd tussen beelddenken en talig denken.

Verder is in deze scriptie te lezen hoe je een beelddenker kunt signaleren en begeleiden. Niet elke beelddenker is hetzelfde. Hoe ze verschillen is hier te lezen.

De probleemstelling is:

Leerkrachten weinig kennis hebben van beelddenkende kinderen en behoefte hebben aan meer informatie. Omdat er weinig bekend is over beelddenken, wil ik eerst onderzoeken of je beelddenkers kunt diagnosticeren. Daarna wil ik kijken op welke wijze je leerkrachten kunt ondersteunen.

Mijn onderzoeksvraag luidt:

Hoe kan ik een kind die beelddenker is signaleren en hoe kan ik een beelddenker begeleiden?

Sub-vragen zijn:

- Wat is beelddenken?
- Waar komt de term 'beelddenken' vandaan (oorsprong)?
- Wat zijn de kenmerken van beelddenkers?
- Wat is het verschil tussen beelddenken en talig denken?
- Hoe kun je een beelddenker signaleren?
- Welke verschillende (begeleiding)methodes zijn er?

Om leerkrachten te ondersteunen in het begeleiden van beelddenkende kinderen, heb ik er voor gekozen om een brochure te maken waar informatie in staat over het onderwerp en handreikingen voor de leerkrachten. De brochure is mijn ontwerp.

Deel 1

Literatuuronderzoek

1. Zorgbeleid in Nederland

Inleiding

Om een beeld te krijgen van hoe beelddenken en de andere leer- en gedragsproblemen er in Nederland voor staan, eerst een hoofdstuk over het zorgbeleid in Nederland. Hoe het vroeger was, hoe het nu is en hoe de toekomst er uit gaat zien op macro, meso en micro niveau.

Het zorgbeleid is de laatste jaren in Nederland erg verbeterd. Jaren geleden gingen alle kinderen naar dezelfde school, dit was de dorps- of stadsschool. Kinderen waar wat mee aan de hand was (bijvoorbeeld met een handicap), was geen plek voor. Deze kinderen moesten thuis blijven en werden daardoor eigenlijk vergeten. De enige manier om deze kinderen toch te onderwijzen, was dat de ouders dit zelf deden. Doordat de ouders zelf les gaven, konden de kinderen toch nog iets leren. Sinds 1991 zijn er drastische veranderingen opgetreden.

Hieronder een drietal onderwijsvormen die een sterk verband hebben met kinderen die te maken hebben met leer- en gedragsproblemen.

Weer Samen Naar School (WSNS)

In 1991 is het project Weer Samen Naar School opgericht. Dit is een beleid dat is bedoeld voor kinderen met leer- of gedragsproblemen. Waar deze kinderen vroeger thuis moesten blijven omdat er geen plek voor ze was op de school, is het nu zo dat deze kinderen voor zo ver mogelijk, wel naar de reguliere basisscholen gaan. Voorbeelden van kinderen waar het om gaat zijn kinderen met dyslexie, ADHD, autisme en hoogbegaafde leerlingen. De organisatie van WSNS hebben samenwerkingsverbanden. Deze bestaan uit een aantal reguliere basisscholen en één of meer speciale basisscholen. Scholen die deelnemen aan deze samenwerking, kunnen jaarlijks geld krijgen van de overheid. Het geld wat de scholen krijgen, kunnen ze gebruiken voor kinderen met leer- of gedragsproblemen. Deze kinderen hoeven daarom niet meer naar een andere school, maar kunnen op hun eigen school blijven bij hun vriendjes en vriendinnetjes. Van het geld kan de interne begeleider of remedial teacher worden betaald. WSNS is echt voor kinderen met leer- of gedragsproblemen, niet voor kinderen met een lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke handicap. Ook horen hier niet de kinderen met ernstige gedrags- en psychiatrische stoornissen bij. Deze kinderen gaan naar het speciaal onderwijs. Zij kunnen eventueel naar een reguliere basisschool, maar dan zal gebruik worden gemaakt van een leerlinggebonden financiering (ook wel rugzak genoemd).

Het doel van WSNS is uiteindelijk te gaan voor passend onderwijs. Dit houdt in dat elk kind op zijn of haar eigen niveau onderwijs kan volgen. Betreft het een hele slimme leerling, dan zal moeilijker stof aangeboden moeten worden. Kinderen met gedrags- of leerproblemen krijgen op hun eigen niveau les en wat daarbij ook belangrijk is, is dat ze op de juiste manier

worden begeleid. De manier die voor dat kind het beste is. Al vanaf 2005 is het kabinet bezig om dit op alle scholen in te voeren. Vanaf 1 augustus 2014 zijn scholen verplicht voor kinderen die extra hulp en ondersteuning nodig hebben, een passende onderwijsplek te bieden. Sommige kinderen zullen hierdoor een goede plek vinden in het basisonderwijs met extra (hulp)middelen. Andere kinderen zullen naar het speciaal onderwijs gaan, omdat ze daar beter op hun plek zijn en daar de aandacht krijgen die ze nodig hebben. De organisatie die er op dit moment is voor passend onderwijs, is erg complex. Het is ook niet altijd helemaal duidelijk waar het geld, wat gebruikt wordt voor de extra ondersteuning, naar toe gaat. Daarom gaan scholen in de regio samenwerken om de kinderen een passende plaats te bieden in het onderwijs. Niet iedere school hoeft dan alle kinderen die extra begeleiding nodig hebben op te vangen. Een school die geen passend onderwijs kan geven, hoeft dit niet te doen. Er wordt dan naar een andere school gezocht binnen de regio die het kind wel de passende ondersteuning kan geven. Scholen kunnen zich gaan specialiseren en ze kunnen onderling afspraken maken welke kinderen op welke school terecht kunnen. De leerkracht en de schoolleiding hebben in het nieuwe stelsel een centrale rol. Zij weten welke behoeften de kinderen hebben doordat ze dichtbij de kinderen staan. De scholen die samenwerken maken afspraken en leggen die eens in de vier jaar vast in een ondersteuningsplan. Hier staat onder andere in hoe de scholen het passend onderwijs in hun regio inrichten, waar het geld voor de extra ondersteuning aan wordt besteed, hoe leerlingen naar het speciaal onderwijs verwezen worden en hoe de ouders worden geïnformeerd. (www.rijksoverheid.nl)

Sinds 2011 is er een landelijk dekkende structuur van regionale netwerken. Sindsdien bestaat er ook een wet met de naam Wet Passend Onderwijs. De rijksoverheid zegt over deze wet:

‘Kinderen met een handicap of gedragsproblemen hebben recht op een passende onderwijsplek. Dat kan in het speciaal onderwijs. Of met extra begeleiding op een gewone school. Vanaf 2014 komt er een nieuw stelsel voor passend onderwijs. Dit verplicht scholen een passende onderwijsplek te bieden aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben’. (<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs>)

De bedoeling van de regionale netwerken is, dat er kortere wachtlijsten zijn omdat niet alles meer landelijk wordt geregeld. Kinderen komen zo sneller aan de beurt en krijgen zo sneller de juiste scholing. Een team van specialisten staat klaar zodat de kinderen de juiste leerloopbaan aangeboden krijgen. ‘Naast het ontwikkelen van een continuüm binnen een regionaal netwerk is het voor het realiseren van een passend onderwijszorgaanbod voor alle leerlingen belangrijk dat ook scholen en vooral de leerkrachten weten hoe zij het onderwijsaanbod (vroegtijdig) kunnen aanpassen als de ontwikkeling van een leerling stagneert, welke ondersteuning zij voor die leerlingen nodig hebben en in kunnen zetten, etc. Daarvoor is het bieden van vrijheid bij de organisatie van het onderwijs op maat (deregulering) van belang. Budgetfinanciering biedt die vrijheid.’ Door middel van het

regionale netwerk wordt er op een kleinere schaal gekeken. Uiteindelijk is het de bedoeling dat alles landelijk gelijk loopt. Eerst gaat de groep voor, leerkrachten moeten door middel van cursussen te volgen meer op de hoogte gesteld worden van eventuele problemen en oplossingen, daarna komt de school aan bod. Bovenschools moet men weten wat er op welke school aan gedaan wordt.

Inclusief onderwijs

Er is niet alleen passend onderwijs. Ook is er inclusief onderwijs. Dit gaat net een stap verder.

‘Het doel van goed onderwijs is om samen met de ouders, volwassenen en kinderen binnen een school te werken aan een optimale leerervaring op cognitief en sociaal terrein. Onderwijs bereidt voor op volwassenheid waarin zowel plaats is voor persoonlijk presteren als voor zaken als respect, invoelend vermogen, tolerantie, eerlijkheid en verantwoordelijkheid. De beste manier om dit in de praktijk te brengen is door de kinderen in de klas open te stellen voor leerlingen met een handicap. Tolerantie, verantwoordelijkheid voor elkaar, respect voor verschillen en de waarde daarvan, wordt op een duidelijke, hanteerbare manier in de dagelijkse praktijk gebracht. Een school die leert dat niemand wordt buitengesloten, bereidt voor op een samenleven waar ook niemand hoort te worden buitengesloten. Het leren van deze waarden is het belangrijkste voordeel voor leerlingen zonder handicap. Leerlingen met een handicap profiteren daarnaast in cognitief en sociaal opzicht van hun omgeving met leerlingen die niet gehandicapt zijn, zo is inmiddels ruimschoots aangetoond’ (www.inclusiefonderwijs.nl).

In bovenstaande komt duidelijk naar voren dat de leerlingen op de eerste plaats staan.

Daarna wordt er gekeken hoe ze dit in een school kunnen toepassen. Bijvoorbeeld zijn er genoeg specialisten aanwezig om elk kind de hulp te bieden die ze nodig hebben?

Daarna wordt er naar de leerresultaten van een kind en ook van de hele school gekeken. Als er niemand onder lijdt bij deze manier van naar school gaan, dan zijn de resultaten in orde. Dit wordt bovenschools bekeken en bepaald.

In Nederland zijn er nog niet veel scholen met inclusief onderwijs bezig. Dit heeft er vooral mee te maken dat er nog maar weinig bekend is en leerkrachten nog niet weten hoe ze hier mee om moeten gaan. In andere landen, zoals in Italië, Amerika en de Scandinavische landen, zijn al wel veel scholen bezig met deze manier van lesgeven. Uit toetsing blijkt dat deze vorm goede resultaten oplevert.

1-zorgroute

Ook is er de 1-zorgroute. Met de 1-zorgroute wordt op groeps-, school- en bovenschools niveau het onderwijs passend gemaakt aan de behoeften van alle kinderen. Het belangrijkste van de 1-zorgroute is de cyclus van handelingsgericht werken met groepsplannen. In de groep wordt de cyclus minstens 3 maal per jaar doorlopen.

Dit zijn de stappen die gevolgd worden:

1. Evalueren en verzamelen van gegevens;
2. Signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften;
3. Het benoemen van specifieke onderwijsbehoeften;
4. Het clusteren van leerlingen met gelijksoortige specifieke onderwijsbehoeften;
5. Opstellen van groepsplan;
6. Uitvoeren van het groepsplan.

Elke school richt een ondersteunende structuur in, waarbij de leerkracht geholpen wordt bij het volgen van de cyclus van handelingsgericht werken. De IB 'er (interne begeleider) is de coach van de leerkracht. De IB'er heeft 3 punten in de begeleiding: groepsbespreking, leerlingbespreking en klassenconsultatie.

Verder wordt er van de directie onderwijsinhoudelijk leiderschap gevraagd.

De scholen, professionals en instellingen werken dusdanig met elkaar samen dat er een passend arrangement is voor de leerlingen en hun ouders die bijzondere ondersteuning nodig hebben (www.1zorgroute.nl).

Sinds 1 augustus 2010 is er een nieuwe wet in werking getreden genaamd "Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. Deze wet is geldig voor vrijwel alle onderwijssectoren in Nederland. Hieronder een citaat waarvoor de wet is bedoeld:

- *“een goede zichtbaarheid van het niveau van beheersing van de Nederlandse taal en het rekenen voor zowel de leerling als de leraar en de school;*
 - *meer eenduidigheid in taal- en rekenonderwijs in de gehele onderwijskolom;*
 - *meer doelgericht taal- en rekenonderwijs door nauwkeurig omschreven doelen;*
 - *een betere overdracht van leerlingen tussen de verschillende onderwijssectoren door de introductie van een eenduidige en gemeenschappelijke taal;*
 - *het ontstaan van beter doorlopende leerlijnen voor taal en rekenen;*
 - *het (opnieuw) doordenken door scholen van de aanpak van taal en rekenen;*
 - *het verleggen van accenten binnen het huidige taal- en rekenonderwijs.”*
- (<http://www.taalenrekenen.nl/referentiekader/wetenregelgeving/>)

Het referentiekader is de basis voor de lesmethoden, de leermiddelen, de toetsen en examens. Hierdoor is het ook het uitgangspunt bij het ontwerpen van nieuw taal- en rekenonderwijs binnen de scholen en opleidingen tot leerkracht.

Om te voldoen aan het referentiekader wordt op scholen gebruik gemaakt van het werken met groepsplannen en handelingsplannen.

Groepsplannen zijn organisatiemodellen om tegemoet te komen aan de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in één groep. De leerkracht gaat bij het werken met groepsplannen uit van de hele groep, hierdoor kan de leerkracht beter reageren op de signalen die de kinderen afgeven. Aan het begin van het schooljaar wordt een groepsplan opgesteld en halverwege kan het worden bijgesteld. Hierbij is het belangrijk dat de leerkracht reflecteert op zijn of haar manier van lesgeven. Ook wordt er gekeken naar de resultaten van de kinderen in de periode die is geweest. Het werken met een groepsplan is stimulerend voor een andere manier van denken. Er wordt niet gekeken wat er mis is met een leerling, maar juist naar wat de leerling nodig heeft. In een groepsplan wordt er gewerkt met drie verschillende groepen per vak namelijk de basisgroep (gemiddeld), de plusgroep (boven gemiddeld) en de mingroep (onder gemiddeld). Deze mingroep heeft extra instructie nodig.

Handelingsplannen zijn bedoeld voor leerlingen die extra aandacht nodig hebben bij een bepaald vak. Wanneer een leerling onvoldoende profijt heeft van het groepsplan wordt er een individueel plan opgesteld. Deze beslissing wordt niet alleen door de leerkracht genomen. Dit is altijd in samenspraak met de ouders/verzorgers. Halverwege het jaar wordt er getoetst of de leerling vooruit is gegaan en dan kan het individuele plan worden aangepast of afgesloten.

Al met al is het zorgbeleid in Nederland de laatste jaren erg veranderd. Een aantal jaar geleden waren de meeste projecten nog niet bekend bij scholen, nu wordt er langzaam maar steeds meer mee gewerkt. Niet elke school zal met een van bovengenoemde concepten gaan werken. Sommige scholen hebben hun eigen concept. Bijvoorbeeld Jenaplan, Montessori of Dalton onderwijs. Deze scholen hebben hun eigen visie en dit mag, want in Nederland is daar de vrijheid voor. Sommige van deze concepten hebben al een andere manier van lesgeven, heterogene of homogene groepen. De meeste scholen in Nederland proberen zich zo veel mogelijk te verbeteren, dit komt ook omdat de onderwijsinspectie scherp toeziet. Alles wordt jaarlijks (of eens in de twee of drie jaar als alles voor elkaar is) gecontroleerd. Maar wat voor soort onderwijs ook wordt gegeven en of het een school is waar allemaal “gezonde” kinderen op zitten of een school waar ook kinderen met een handicap zijn, overall moet worden voldaan aan wettelijk gestelde eisen. Alleen op die manier kan worden gegarandeerd dat ieder kind gelijke kansen heeft en op zijn eigen niveau gelijk wordt behandeld en dat is waar we in het onderwijs voor staan.

2. Wat is beelddenken?

Beelddenken wordt ook wel visueel-ruimtelijk denken genoemd. Het is een manier van denken in beelden en gebeurtenissen. Veel mensen denken dat ieder mens op dezelfde manier denkt, maar dit is niet waar.

Beelddenken is iets wat niet gemakkelijk in één woord of zin te omschrijven is. Het is moeilijk te diagnosticeren. Toch wordt er de laatste jaren steeds meer naar gevraagd om dit uit te zoeken omdat er veel kinderen zijn die beelddenkers zijn. Er ontstaan gedrags- of leerproblemen op school waar de leerkrachten en de ouders moeilijk oplossingen voor kunnen vinden.

Murre, hoogleraar Theoretische Neuropsychologie, heeft in het voorjaar van 2010 het wetenschappelijk onderzoek afgerond over het visuele- en verbale leersysteem van mensen: 'Rise and Decline of Verbal and Visuospatial Memory.' Aan het onderzoek hebben 28.000 mensen deelgenomen in de leeftijd van 11 tot 80 jaar. Er is onderzocht hoe zich de

geheugencapaciteiten ontwikkelen en hoe de afname van de geheugenfuncties verlopen. Uit dit onderzoek is gebleken dat er in elke klas wel 1 en soms wel meer beelddenkers zitten. Vaak zijn dit leerlingen die in de onderbouw nog niet opvallen. Dan doen ze gewoon met de les mee. Pas als ze in groep 3 beginnen met de verbale en talige kanten van het onderwijs, beginnen ze op te vallen door dat ze niet goed mee kunnen komen met de lessen. In veel gevallen is het voor de leerkracht die voor de groep staat een raadsel waarom de leerling niet mee kan komen. Het IQ van het kind is immers niet anders dan de andere leerlingen in de klas.

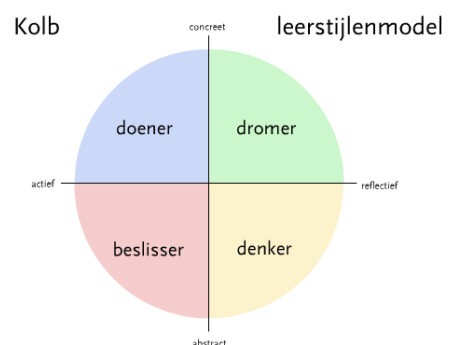
Over het algemeen wordt er van uitgegaan dat onthouden en denken vanzelf gaat. Maar dit is niet bij iedereen zo. Kinderen tot een jaar of zes denken allemaal nog in beelden, ook wel non-verbaal denken genoemd. Aan het eind van groep twee begint de ontwikkeling van het verbaal denken. Dit gaat door tot ongeveer negen jaar. Daarna hoort het geautomatiseerd te zijn. Dit moet ook wel, aangezien ons onderwijssysteem er van uit gaat dat iedereen verbaal denkt. Echter na het negende jaar zijn er toch nog mensen die een voorkeur blijven houden voor het beeldende denken.

Kinderen zien volwassenen lezen en schrijven en willen dit na gaan doen. Beelddenkers hebben hier problemen mee omdat ze het niet voor elkaar kunnen krijgen. Dit kan tot grote

frustratie leiden en het kan uiteindelijk zelfs tot angst gaan leiden om het nog een keer te gaan proberen.

‘Beelddenken is een andere wijze van opnemen, verwerken en weergeven van informatie; een andere wijze van denken. De beelddenker heeft een voorkeur voor het ordenen van de wereld met niet-talige middelen. Het denken verloopt via mentale beelden van situaties en gebeurtenissen, waarin meerdere zaken tegelijkertijd zichtbaar worden, op elkaar inwerken en een zinvol geheel vormen; simultaan denken, in één oogopslag’(www.orthopedagogiek.com).

In de theorie van Kolb (Meer dan onderwijs, Alkema e.a., 2003, p. 180-181) wordt het onderscheid gemaakt tussen doeners, dromers, denkers en beslissers. Een beelddenker leert niet door de informatie te horen, maar door de informatie te zien of er iets mee te doen. Beelddenkers zijn erg inventief, ze kunnen heel snel dingen doorzien en daardoor oplossen. Ook zijn ze erg creatief en voelen ze dingen goed aan. Dit komt doordat ze een goed inlevingsvermogen hebben (Bezem & Coolwijk, van de, z.j., p.18).

Een beelddenker kan vaak oplossingen geven in een complexe situatie. Een beelddenker ziet verbanden die talig denkende mensen vaak (nog) niet zien. Niet elke beelddenker is zich het er van bewust dat het denken bij hem of haar via beelden gaat, dit bemoeilijkt het proces nog extra. Hierdoor kunnen er op school problemen ontstaan bij de vakken rekenen, taal, lezen, topografie, muziek en vreemde talen. Beelddenken wordt ook wel een lastige gave genoemd. Beelddenkers kunnen vaak moeilijk iets onder woorden brengen, ze hangen graag de clown uit, zijn vaak speels en hebben soms moeite met ruzies en conflicten. Ook kunnen beelddenkende kinderen zich vaak moeilijker concentreren en zijn soms emotioneel kwetsbaar. Wel hebben beelddenkers veelal een groot gevoel voor humor en ze kunnen de mooiste fantasieverhalen vertellen.

Uit onderzoeken en studies die zijn gedaan, onder andere door de auteurs van het boek *Denkbeelden over beelddenken* (p. 63), is men er achter gekomen dat beelddenken erfelijk kan zijn. Het is dus goed mogelijk dat één (of beide) van de ouders ook een beelddenker is en daardoor ook problemen heeft gehad vroeger op school met lezen en schrijven. Als het erfelijk is, zal het niet overgaan. Ze houden het hun hele leven en zullen er mee moeten leren omgaan. Kinderen die beelddenken kunnen gewoon een hoge opleiding volgen, zolang er maar goede begeleiding voor ze is. Vanuit thuis, maar zeker ook vanuit school.

3. Waar komt de term 'beelddenken' vandaan?

Het begrip beelddenken is voor het eerst in Nederland gebruikt door Krabbe (Groot, de & Paagman, 2003). Zij was logopediste en hield haar bezig met het verbeteren van zang- en stemtechniek bij kunstenaars. Ook hielp zij mensen met het verbeteren van hun taalgebruik. Krabbe had belangstelling voor allerlei vormen van leerproblemen zoals stotteren en woordblindheid. Ook schrijfproblemen vond ze interessant.

Krabbe kwam op een gegeven moment in aanraking met kinderen met een probleem wat ze nog niet eerder had gezien. Het waren kinderen die woorden niet altijd correct konden schrijven, omdat ze een beeld van de werkelijkheid koppelden aan gesproken en geschreven taal en dat leek ze in de weg te staan. De kinderen bleken te denken in gedachten vanuit het beleefde beeld.

In die tijd begon het begrip woordblindheid over de hele wereld een "hot item" te worden. Tegenwoordig wordt dit dyslexie genoemd. Momenteel is deze term inhoudelijk al weer sterk vervaagd omdat mensen dit overal en nergens gebruiken om lees- en spellingsproblemen een naam te geven zonder eerst naar specificaties te zoeken. Krabbe heeft een verband gelegd tussen het denken in beelden en woordblindheid. Zoals we tegenwoordig weten is dyslexie een koppelingsstoornis. Bij het leren lezen en schrijven worden klanken (fonemen) en tekens (grafemen) niet goed aan elkaar verbonden in het geheugen. Dumont (1981) noemde het zo:

'Dyslectici horen niet wat ze zien en/of zien de beelden van tekens en woorden niet die bij klanken en klankgroepen horen.'

Hier gaat het om een technisch probleem van woordbeelden en de verklanking en niet zoals bij het denken in beelden om een koppeling tussen de taal en de inhoud of beleving.

Krabbe had in de gaten dat het hier om een specifiek fenomeen ging en dat er daarom ook een specifieke aanpak voor nodig was. Zij heeft toen 'De compensatie- en correctiemethode' geschreven. "Een benaderingswijze van kinderen, die sterker dan anderen in beelden denken en die als gevolg daarvan soms problemen hebben met begripsdenken, het denken in symbolen als letters en de verbinding daarvan tot woorden en zinnen en het denken in cijfers, allebei ontleend aan een algemeen erkend symboolsysteem".

Krabbe heeft als eerste het beelddenken gekarakteriseerd:

"Ik vond bij de woordblinde speciale vermogens, buiten de lees-, spelling- en taalmoeilijkheden." (Groot, de & Paagman, 2003, p.20)

Ojemann heeft zich daarna het meest verdiept in het beelddenken. Ze zegt hierover:

"Beelddenken is een vorm van denken die iedereen, zolang men nog jong is gebruikt." (Groot, de & Paagman, 2003, p.20)

Ojemann, oprichtster van Bureau Ojemann en bedenker van het wereldspel, was zelf een beelddenker. Als klein meisje was ze vaak degene die moest nablijven op school. Ook kon ze moeilijk meekomen en kreeg ze het lezen maar niet onder de knie. Op een zeker moment kwam er een einde aan het onbegrip. Dit gebeurde op de volgende manier. Op een gegeven ogenblik maakt haar moeder haar duidelijk dat het woordje 'krom' ook de achternaam van haar tante is en toen ontdekte ze dat die tekens ook iets betekenden en niet alleen een beeld waren. Tot die tijd had ze alleen maar beelden bij de woorden.

Ojemann voltooide haar studie met de scriptie met als titel: 'Het verschil in de wijze van uitwerking van het wereldspel door het al dan niet dyslectische kind'. Ze combineerde het gedachtegoed van Krabbe met het proefschrift van de Kinderpsychiater Kamp 'speldiagnostiek'. Kamp ontdekte dat bij het zich normaal ontwikkelde kind een leeftijd overeenkomstige ontwikkeling is bij het gebruiken van wereldspel materiaal. De jaren daarna volgde Ojemann nog een aantal studies en was zij de eerste docent van de cursus Remedial Teacher in Amsterdam. In 1985 richt Ojemann de Maria Krabbe stichting op, om het gedachtegoed van haar te bewaren, te onderzoeken en het te verspreiden. Ook brengt ze een boek uit met de titel 'Woordblindheid en beelddenken, compensatie, correctie, preventie'. In 1990 richt Ojemann Bureau Ojemann op, om het individueel onderwijskundig onderzoek voor kinderen met systeem-gerelateerde leermoeilijkheden mogelijk te maken.

4. Wat zijn de kenmerken van beelddenkers?

Een beelddenker heeft vaak grote moeite met taalbegrip. Een beelddenker probeert alles in beelden te vertellen en praat ook graag met handen en voeten.

Hieronder tien eigenschappen en gedragingen van een beelddenker (Blom, 2012).

Deze eigenschappen en gedragingen hoeven niet allemaal voor elke beelddenker te gelden. Elk mens is anders en iedereen reageert anders op dingen.

Nieuwsgierigheid

Dit is de belangrijkste eigenschap van beelddenkers. Ze stellen vragen, vinden dingen uit, willen dingen ontdekken en uitproberen. Door de grote nieuwsgierigheid kan het ook zo zijn dat ze zich met dingen bezighouden die niet nodig zijn of die ze op dat moment niet hoeven te weten/leren.

Intensiteit

De tweede eigenschap van een beelddenker is de intensiteit, het vermogen om ergens diep op in te gaan. Beelddenkers zijn kleurrijk en diepzinnig en als ze iets gaan doen, gaan ze daar helemaal voor. De andere kant is dat ze van het onderwerp af kunnen dwalen door er te diep op in te gaan en er te veel bij te halen wat niet relevant is. Door de grote zintuigelijke waarneming slaan beelddenkers ontzettend veel in het geheugen op. Beelddenkers vinden het moeilijk om doelen te maken of te bepalen wat belangrijk is. Er zijn namelijk zoveel dingen belangrijk. Beelddenkers kunnen ook intens zijn met kleine dingen. Als beelddenkers in een omgeving zijn waar de nieuwsgierigheid geremd wordt, gaan ze zich afwezig gedragen of zijn oppervlakkig. In gedachten gaan ze dan iets anders doen. Dit moet niet te lang duren, want anders kunnen ze zwaarmoedig worden. Het is voor beelddenkers belangrijk dat ze zich intens kunnen bezighouden met wat ze zelf belangrijk vinden.

Essentie

Beelddenkers hebben veelal een behoefte aan echtheid, duidelijkheid en essentie. Beelddenkers zijn van zichzelf eerlijk en oprecht. In de wereld van tegenwoordig zijn dit best lastige eigenschappen. Beelddenkers houden niet van onzinnige gesprekken. Ze voelen zich gekwetst door de opmerkingen die misschien niet zo bedoeld waren. Vaak vatten beelddenkers snel iets letterlijk op, ook al is het een grapje. Dit kan communicatieproblemen veroorzaken. Ook bij het leren speelt de behoefte aan essentie een grote rol. Beelddenkers steken geen energie in dingen waarvan ze denken dat ze niet belangrijk zijn. In dingen waar ze wel het belang van zien, wordt vaak veel energie in gestoken. Het vak spelling is daar een mooi voorbeeld van. Als beelddenkers het nut er niet van in zien, doen ze maar wat. Op het moment dat ze het nut er wel van inzien, gaan ze ook veel minder fouten maken.

Excellentie

Beelddenkers houden er van om ergens goed in te zijn. Ze willen graag excelleren. Bij extra intelligente beelddenkers valt dit vooral op. Daarbij gaat het om het proces, de inhoud en in

mindere mate om de resultaten. Perfectie is op zich een prima eigenschap, maar het kan ook stagnerend gaan werken. Als je iets niet heel goed kan, dan maar helemaal niet. Het kan zo zijn dat dit over gaat komen als lui. Om effectief te zijn moeten beelddenkers leren dat gewoon goed ook goed is. Het hoeft niet altijd perfect.

Vrijheid

Beelddenkers hebben behoefte aan vrijheid. Ze moeten genoeg vrijheid hebben om ontdekkingen te kunnen doen. Ook moeten ze vrijheid hebben om de grenzen te ontdekken. Hier kunnen echter problemen gaan ontstaan omdat de lichamelijke vrijheid strakkere grenzen heeft dan de geestelijke. Hierdoor kunnen ze niet lekker meer in hun vel zitten, wat er voor kan zorgen dat ze dingen niet meer gaan doen. Daarom is het voor beelddenkers zo belangrijk dat ze goed worden geholpen door andere mensen om hun heen.

Logica

Beelddenkers beschikken over een goed eigen logica en hierdoor hebben ze snel een goed inzicht in situaties. Regels kunnen voor beelddenkers een probleem zijn. Regels die zijn opgesteld, zijn meestal niet uit logica opgesteld, maar veelal voor het gemak, voor de overtuiging of voor de handigheid. Beelddenkers zullen regels pas belangrijk gaan vinden als ze de logica er van zullen inzien. Maar het liefst maken beelddenkers de regels zelf.

Gevoel

Beelddenkers gaan vaak op hun eigen gevoel af. Ook kunnen beelddenkers emotioneel reageren. Soms zijn ze lichamelijk extra gevoelig. Ze pikken signalen dat er iets niet in orde is sneller op. Beelddenkers lijken zich dan aan te stellen of vertonen kinderachtig gedrag. Beelddenkers krijgen veel informatie tegelijkertijd binnen en daarbij maken ze gebruik van alle zintuigen. Als ze alle informatie verwerken is dit een positieve eigenschap. Maar als het ze te veel wordt, gaan ze de zintuigen uitschakelen en daardoor raken ze in de war en klopt de informatie niet meer die ze binnen krijgen. Dit kan gedragsproblemen én leerproblemen opleveren.

Verbeeldingskracht

Beelddenkers beschikken vaak over een grote verbeeldingskracht en daardoor kunnen ze creatief denken en hebben ze een groot gevoel voor humor. Er bestaan verschillende verbeeldingen: mentale beeldvorming, voorstellingsvermogen en fantasie. Het voorstellingsvermogen kan overgaan in fantasie. Hierdoor kunnen soms gekke antwoorden komen op heel gewone vragen. Beelddenkers houden er van om te (dag)dromen en hebben dan vaak geen idee van de tijd. Bij het leren lezen moet de verbeeldingskracht van de beelddenker op de juiste manier worden gebruikt. Iedereen leert op zijn eigen manier en op z'n eigen tempo. De een kan wat sneller als de ander. Het leren lezen is voor elk kind moeilijk, maar voor beelddenkers nog eens extra omdat de beelden omgezet moeten worden in woorden.

Creativiteit

Creativiteit is het vermogen om verbindingen te maken. Een verbinding met de bron van ons bestaan. De beelddenkers vinden vaak zelf dat ze niet erg creatief zijn, terwijl dat wel zo is. Beelddenkers zijn vaak heel creatief in het vinden van goede oplossingen van problemen. Beelddenkende kinderen zien hun leermoeilijkheden soms zelf niet als een probleem. Het is wel een probleem als de mensen om hen heen gaan reageren op de gemaakte fouten. Dit gaat een kind irriteren en daardoor kan het boos worden. Ezelsbruggetjes zijn een creatieve manier om alles beter te onthouden.

Synesthesie

Beelddenkers hebben vaak een vorm van synesthesie. Dit betekent dat informatie met meerdere zintuigen tegelijk wordt binnengehaald en zo wordt het ook opgeslagen. Er zijn vele combinaties mogelijk, onder andere dat kleurwaarnemingen aan letters of cijfers zijn gekoppeld. Onze verbeelding maakt gebruik van al onze zintuigen. Beelddenkers willen graag zien wat ze horen. Hierdoor zijn ze snel afgeleid als ze een geluid horen omdat ze daar dan een beeld bij zien. Beelddenkers functioneren goed in een omgeving met veel zintuigelijke indrukken. Een omgeving waarbij ze zich prettig voelen. Synesthesie komt hierdoor bij kunstenaars dan vaak ook heel duidelijk naar voren (Blom 2012).

5. Wat is het verschil tussen beelddenken en talig denken?

Alle kinderen op de wereld raken in hun jeugd gewend aan gesproken taal en ze worden ook getraind in taal, het woorden denken. Lezen en schrijven wordt beschouwd als essentie van ontwikkeling. Voordat kinderen woorden leren en kennen denken ze in beelden.

Beelddenken is een soort wijze van het bewustzijn die woordloos is met een eigen logica en taal, symbolisch. Er komt eerst een beeld, het kijken, het zien, het tasten, het proeven en de betekenis geven. Pas daarna wordt het omgezet in taal.

Bij een beelddenker roept het ene beeld, het andere op. Dit is een associatief proces en het lijkt op een filmische gebeurtenis. Het denken verloopt niet van stap naar stap, maar beelddenkers overzien het geheel, al is dit niet altijd gedetailleerd. Alles is betekenisvol en vaak is het emotioneel gekleurd. Ook is het met elkaar verbonden. Hierbij gaat het niet alleen om de visuele beelden, maar om al de zintuigen. Het kind ontdekt de wereld via beelden en de intense beleving ervan.

Hieronder een voorbeeld van het verschil tussen beelddenken en talig denken:

Een kind en de boerderij

Een kind loopt op de kinderboerderij. Het beleeft nog van nature het hele beeld van wat het meemaakt. Het mee rennen, brood geven, de kippen die fladderen en rennen. De pauw roept ondertussen en de geitjes laten zich aaien. Het is een geheel. Je ziet het kind meetrillen van enthousiasme, het kind leeft helemaal mee, is onderdeel van het geheel. Het kind neemt dit beeld, de vele indrukken, in zich op. De ouder gebruikt in dit verband, later op de dag of in de week, het woord 'kip' naast het geluid 'toktok' en dan is die hele ervaring van dit dier er weer. Het woord 'kip' en het beeld 'veld met dieren' vallen samen (Bromberger, 2006, p.31).

Woorden zijn van oorsprong gebaseerd op beelden. Woorden roepen bepaalde beelden op. Woorden kunnen er voor zorgen dat een persoon een ervaring kan delen waarbij een ander niet aanwezig is geweest (Bromberger, 2006).

6. Hoe kun je een beelddenker signaleren?

Er zijn meerdere manieren om er achter te komen of een kind beelddenker is of niet. De meest gebruikte vorm van het signaleren van een beelddenker is het wereldspel.

Wereldspel

Het wereldspel is ontworpen door Ojemann. Het doel van het spel is dat je door de manier waarop er gebouwd is, kunt aflezen of het kind een beelddenker is of niet.

Het wereldspel is een methode die veel gebruikt wordt bij kinderen van de onderbouw. Je zou het ook net zo goed bij oudere kinderen en zelfs volwassenen kunnen gebruiken, aangezien het principe bij iedereen hetzelfde

is. Het gaat er om hoe er mee gewerkt wordt. Het wereldspel bestaat uit allerlei soorten materiaal. Het is allemaal speelmateriaal, waaronder blokken en poppetjes. Eén spel bestaat uit ruim honderd stukken. De verhoudingen tussen het materiaal klopt niet. Een auto kan groter zijn dan bijvoorbeeld een boom, een poppetje is groter dan een huis, enz. Echter vinden de kinderen die hier mee aan de slag gaan en een dorp gaan bouwen dit geen probleem. Vaak proberen ze het zo neer te zetten dat alles toch lijkt te kloppen. De onderzoeker heeft als opdracht gegeven een dorp te bouwen. Er wordt gekeken hoe het kind het dorp bouwt en waar hij of zij alles neer zet.

Het wereldspel is verkrijgbaar op onderstaande link en kost €300,- per stuk, exclusief verzendkosten. <http://kindinbeeld.biedmeer.nl/Webwinkel-Product-22429839/Wereldspel.html>

Andere methoden zijn signaleringslijsten of observeringslijsten. Hieronder een signaleringslijst van bureau Ojemann. Bureau Ojemann is een vereniging die bestaat uit een landelijk netwerk van deskundigen. Dit zijn zoal: onderwijskundigen, logopedisten, psychologen, remedial teachers en orthopedagogen. Als doel heeft het bureau het ondersteunen van beelddenkers. Bureau Ojemann bestaat uit freelance medewerkers die gevestigd zijn in heel het land. In de provincie Friesland is mevrouw Zwerver de contactpersoon. Zij is woonachtig in Scharnegoutum.

Signaleringslijst bureau Ojemann

De basisschoolleeftijd groep 3 t/m 8

- Beginnend lezen vaak nog wel redelijk, vanwege het visuele karakter ervan
- Blijft wat achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- Dingen worden vaak letterlijk opgevat
- Discrepantie tussen taal-leesprestaties en overige vakken
- Dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- Goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- Herhalen van de leerstof, extra uitleggen e.d. helpen weinig
- Herkendend lezen geeft groter problemen
- Lange tijd overmaat aan fouten bij volgorde letters, zinnen en/of cijfers
- Lezen van synoniemen
- Moeilijk voor anderen om lijn in verhalen te ontdekken
- Moeite met leren van motorische zaken, als fietsen, zwemmen, lezen, schrijven
- Moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- Moeite zich in de ruimte te oriënteren
- Niet hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaat veel beter
- Onvoldoende leesvordering
- Soms fantasieverhalen
- Soms moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels houden
- Soms nogal behoorlijk koppig
- Staat vaak wat alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- Standjes worden vaak persoonlijk opgevat, ook al zijn ze niet voor hem/haar bedoeld
- Steekt toch nog heel wat op
- Tegenzin in het lezen van 'grote' boeken
- Vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft het opruimen van spullen.
- Veel vertellend door gebaren aanrakingen, aanhalig zijn
- Verhalen vertellen is vaak onduidelijk en in een hoog spreektempo
- Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- Vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten
- Verwaarlozen van kleine woordjes

7. Hoe begeleid je een beelddenker in de klas?

Beelddenkers vinden niet alleen lezen moeilijk. Ook spelling en rekenen kunnen problemen geven bij deze leerlingen. Dit heeft te maken met dat de rechter- en linkerhersen helft niet goed samenwerken. Ze horen signalen naar elkaar door te geven. Is dit niet het geval dan wordt er gesproken van een minder ontwikkeld coördinatievermogen. Dit kan weer leiden tot een verminderd vermogen tot het gebruiken van leer- en leescapaciteiten.

Lezen

Bij het leren lezen kunnen er voor sommige beelddenkers problemen ontstaan. Beelddenkers herkennen sommige woorden en daardoor kunnen ze de verhaaltjes lezen. Maar eigenlijk zijn ze zo slim om die woorden te herkennen en te onthouden dat het de ouders en de leerkracht eerst niet opvalt. Ze hebben het vaak te laat door. Een manier om dit te voorkomen is om terug te vragen naar het gelezen verhaal. Vaak is het zo dat ze dan niet meer weten wat ze eigenlijk hebben gelezen en waar het over ging.

Bezem (z.j.) noemt dit als volgt:

‘Een goede controle van de automatisering van de klank-teken- en teken-klankkoppeling is dus noodzakelijk.’

Veel beelddenkers krijgen bij het technisch lezen en het voorlezen leesangst, dit komt door de grote druk die op hen ligt voor het goed lezen. Beelddenkers lezen daardoor vaak monotoon en moeizaam voor. De leestekens zien ze niet en gebruiken ze daarom ook niet. Doordat ze veel fouten maken, verliezen ze hun plezier in het lezen. De inhoud van een tekst is nog wel aan te voelen, maar vaak lezen ze het anders dan er werkelijk op papier staat. Door een beeld wat ze in hun hoofd vormen tijdens het lezen, gaat het lezen over in het vertalen van het beeld. Zinsdelen en woorden worden vervangen door synoniemen die bij de leerling in het hoofd zit en dat beter bij zijn of haar belevingswereld past. Als een leerling thuis papa zegt, dan zal de leerling het woord vader gaan vervangen door het woord papa. Leerkrachten en ouders vinden dat dan fout, omdat het er niet staat. Hierdoor wordt het een enorme strijd en het plezier voor het lezen verdwijnt. Om het voor een kind nog wel leuk te houden is het belangrijk dat het kind in dit opzicht in z’n waarde wordt gelaten, want het is tenslotte toch ook papa?

In het boek *Beelddenken in de praktijk* (Bezem, A & Coolwijk, van de, z.j.) wordt gesproken over verschillende problemen die zich voor doen bij het leren lezen. In dit boek worden werkvormen aangereikt die als hulpmiddel gebruikt kunnen worden bij beelddenkers. Deze activiteiten kunnen individueel, maar ook klassikaal aangeboden worden.

De volgende probleemgebieden komen aan bod:

- Problemen bij het auditief geheugen
- Problemen bij het visueel geheugen

- Problemen bij het bepalen van de klankpositie
- Problemen bij de auditieve analyse
 - Zinnen in woorden verdelen
 - Woorden in lettergrepen verdelen
 - Woorden in losse letterklanken verdelen
- Problemen bij de auditieve synthese
- Problemen bij de teken-klankkoppeling
- Problemen bij de klank-tekenkoppeling
- Problemen bij het maken van de lettervorm
- Problemen bij het blijven spellen
- Problemen bij snelheid en nauwkeurigheid
- Problemen bij het automatiseren

Problemen met het auditief geheugen

Dit heeft met het gehoor van het kind te maken. Het kind moet goed luisteren naar geluiden die jij als leerkracht maakt. Deze geluiden moet het kind onthouden en in de juiste volgorde nadoen. Je kunt eerst met twee geluiden beginnen, gaat dit goed dan kan het met drie, vier, vijf, enz. Hierdoor wordt het auditief geheugen getraind. Een andere manier is om twee woorden te zeggen en het kind zegt deze na. De woorden worden in een bepaald ritme genoemd. Zo is het makkelijker voor het kind om ze na te zeggen. Er moet geprobeerd worden de rij zo lang mogelijk te maken, zoveel mogelijk woorden. Als laatste kun je ook het spel ik ga op reis en neem mee... spelen. Dit is een prima oefenmiddel om het auditieve geheugen te trainen.

Problemen bij het visueel geheugen

Ook dit heeft te maken met het geheugen. Alleen dit keer het visuele geheugen. Dit houdt in dat er ergens naar wordt gekeken, bijvoorbeeld een kaartje met daarop drie lettertekens (t-r-s). Het kind kijkt naar de drie lettertekens en moet deze onthouden. Vervolgens worden er drie kaartjes op tafel gelegd met combinaties (t-r-s / r-s-t / s-t-r). Het kind moet nu het kaartje met de juiste combinatie aanwijzen en controleren. Gaat dit goed, dan kaartjes met meer letters neerleggen. Variaties hierop zijn kaartjes met afbeeldingen, kleuren en symbolen.

Problemen bij het behalen van de klankpositie

Dit houdt in dat een kind moet leren waar een bepaalde letter in het woord voorkomt. Bijvoorbeeld het woord raam. Welke letter hoor je vooraan? En welke achteraan? Je kunt dit ook doen met behulp van materiaal (knopen, blokjes, kinderen, enz.). Welke ligt vooraan? Welke in het midden en welke achteraan? Begin met makkelijke opdrachten en maak het steeds moeilijker. Ga van visueel naar auditief. Auditief zal eerst vrij moeilijk zijn, omdat het kind het niet kan zien.

Problemen bij de auditieve analyse: zinnen in woorden verdelen

Hier is het de bedoeling dat een kind ontdekt dat een zin uit meerdere woorden bestaat. Ook moeten ze leren dat een woord met meerdere lettergrepen één woord is. Hierbij kun je gebruik maken van meerdere oefeningen.

Je kunt in een gymzaal blokken neerleggen op de grond. Deze blokken zijn eilandjes in het water. Het is de bedoeling dat het kind droog aan de overkant komt. De leerkracht zegt een zin en het kind zegt deze zin na en stapt bij ieder nieuw uitgesproken woord op een nieuw blok en wel zo dat het kind bij het laatste woord precies aan de overkant is uitgekomen. Eerst zal dit met vallen en opstaan gaan, maar na een tijd zal het kind gericht gaan nadenken over de hoeveelheid woorden in een zin. Een variatie hierop is dat het kind eerst moet tellen en daarna pas mag lopen. Gaat dit goed dan kun je het nog moeilijker maken door het niet visueel maar auditief te oefenen. De leerkracht zegt een zin en het kind moet daarna het goede aantal blokjes op tafel leggen. Elk blokje telt voor één woord. Het kind kan nu niet zien hoe lang de zin is en moet dit met het auditieve geheugen doen.

Problemen bij de auditieve analyse: woorden in lettergrepen verdelen

Van het verdelen van zinnen in woorden gaan we nu naar het verdelen van woorden in lettergrepen. Dit kan je doen door een woord te zeggen en bij elke lettergreep te klappen. Bijvoorbeeld bij het woord “vandaag”, je klapt bij het stukje “van” en bij het stukje “daag”. Samen zijn dit dus twee klappen. Een andere manier is om een afbeelding van een object te laten zien. Het kind moet dit woord uitspreken in lettergrepen.

Problemen bij de auditieve analyse: Woorden in losse letterklanken verdelen

Nu gaan we nog een stap verder. Zonet hebben we de woorden in lettergrepen verdeeld, nu gaan we de woorden in letterklanken verdelen. Dit kun je doen aan de hand van het volgende. Je kunt woorden gaan hakken. De leerkracht zegt een woord, bijvoorbeeld “krant”. Het kind moet het woord dan in stukjes verdelen en zegt “k-r-a-n-t”. Niet elk woord wordt op de zelfde manier geschreven als uitgesproken. Nu leren ze ook dat sommige woorden anders worden geschreven.

Problemen bij de auditieve synthese

Hierboven gingen we woorden hakken. Hier ga je ze weer plakken. De leerkracht zegt “k-r-a-n-t” en dan hoort het kind het hele woord te zeggen, in dit geval “krant”. Omdat het hier puur gaat om het gehoor, hoort dit bij de auditieve synthese. Bij dit onderwerp kun je ook een spel maken wat je buiten op het plein kunt spelen. Je schrijft met stoepkrijt allemaal letters op het plein. De letters staan kriskras door elkaar heen. De kinderen moeten nu naar letters toe lopen en benoemen welk woord ze hebben bedacht. Het kind loopt bijvoorbeeld eerst naar de letter K, daarna naar de letter R, dan volgen de A, N en als laatste de T. Zo heeft het kind het woord “krant” gemaakt. Deze variant kan wel lastig zijn voor een kind omdat het makkelijk afgeleid kan worden. Bij dit spel moet je goed nadenken en zo wordt het geheugen goed getraind.

Problemen bij de teken-klankkoppeling

Het teken staat voor de letter en de klank voor hoe je het uitspreekt. Heeft een kind moeite met de teken-klankkoppeling dan kent het de letters nog niet voldoende. Het kind weet niet welke klank er bij welke letter hoort. Oefeningen die je kunt doen zijn gebaren bij de letters aanleren of een memoryspel spelen waar je de aangeleerde letters moet zoeken (steeds twee dezelfde). Heeft het kind de letters gevonden, moet het de gevonden letters benoemen. Een andere oefening is om de letter met de vinger op de tafel te schrijven en het daarbij meteen uit te spreken. Begin met een grote letter en maak het steeds kleiner. Als laatste kun je gebruik maken van letterkaarten en deze te flitsen. Op alle kaarten staan letters en deze moeten benoemd worden door het kind. Is het goed dan komt het in een bakje met een duim omhoog (kan ook een smile zijn), is het fout dan komt het in het bakje met de duim omlaag en weet het kind het niet dan komt het in het bakje met het vraagteken. Dit kan ook gedaan worden met de dubbele letters (au, ie, oo, enz.). Het is de bedoeling dat aan het eind alle kaarten in het bakje zitten met de duim omhoog. Begin langzaam en probeer het daarna steeds sneller. Dit kan meerdere keren worden herhaald om het goed te laten beklijven.

Problemen bij de klank-tekenkoppeling

Dit probleem is precies het tegenovergestelde van het vorige. Hier weet het kind niet welke klank bij welk teken (letter) hoort. Een oefening die je hier goed bij kunt gebruiken is de letters als plaatje verbeelden. Bij elke letter wordt een tekening gemaakt, waarvan de klank van de betreffende letter goed te horen is en ook een relatie heeft met de tekening. Bij de letter "K" kun je een "Koe" tekenen. Een andere opdracht die je zou kunnen doen is een letterdictée. De leerkracht zegt een letter en het kind schrijft deze op. Dit is al een moeilijker opdracht, want dit is niet visueel meer. Als dit te moeilijk is kun je de volgende oefening doen. Schrijf alle letters op het plein. Dan vraag je het kind om bij een letter te gaan staan die hij kent en je laat deze hem uitspreken. Daarna geeft je het kind de opdracht om bijvoorbeeld 2 letters vooruit te gaan. Vraag het kind op welke letter hij nu staat. Op deze manier kan het kind alle letters goed leren.

Problemen bij het maken van de lettervorm

Vaak zie je bij kinderen die beelddenken dat ze slordig en bijna niet leesbaar schrijven. Dit komt omdat de linker- en rechterhersenhelft niet goed samenwerken om de juiste vorm van de letter te kunnen schrijven. Dit kun je goed oefenen door de volgende opdrachten te doen met het kind. De leerkracht schrijft een letter in het zand en het kind gaat met de vinger over de letter heen. Het kind schrijft zelf een letter in het zand, eerst groot en daarna steeds kleiner. Het kind maakt letters van klei. Met stoepkrijt de letter heel groot op de grond schrijven en het kind moet er daarna overheen lopen. Als laatste kun je een letter op papier schrijven en laat het kind daar dan meerdere malen overheen schrijven, overtrekken.

Problemen bij het blijven spellen

Spellend lezen is niet de snelste manier van lezen en hierdoor is het belangrijk dat het kind

leert om woorden te automatiseren. Dit doe je door delen van woorden te herkennen. Die delen worden nu clusters genoemd. Een cluster is bijvoorbeeld str-, aai-, ooi-, sch-. Je maakt rijtjes met woorden die dezelfde clusters hebben. De clusters hierboven zijn allemaal beginclusters. Dit is te zien aan het streepje dat aan het eind van de cluster staat. Staat het streepje aan het begin van de cluster dan is het een eindcluster. Het kind oefent de clusters zo snel mogelijk achter elkaar aan en probeert ze op die manier te automatiseren. Ook kan je voor- en achtervoegsels laten herkennen door het kind. Op een kaartje staat een voor- of achtervoegsel en het kind bedenkt daar dan allemaal woorden bij. Bijvoorbeeld het voorvoegsel ver-. Het kind maakt dan woorden zoals verbod, verband, verloop, etc. De woorden worden onder elkaar opgeschreven en de voorvoegsels krijgen steeds dezelfde kleur. Het kind kan ook woorden zoeken uit tijdschriften of kranten. Daarna uitknippen en op het papier plakken in de goede rij en de voorvoegsels weer dezelfde kleur geven. Dit papier heeft het kind in het vak zodat het kind het dagelijks kan oefenen.

Problemen bij snelheid en nauwkeurigheid

Bij technisch lezen kunnen er twee soorten problemen voorkomen. Er worden heel veel fouten gelezen doordat er te snel en te onnauwkeurig wordt gelezen of het lezen gaat te langzaam omdat het kind de woorden nog steeds spellend leest. Voor leesproblemen zijn verschillende behandelingen nodig, gericht op het verhogen van snelheid en het verhogen van de nauwkeurigheid. Het bevorderen van de nauwkeurigheid kan op de volgende manier. Het kind leest een tekst en de leerkracht neemt dit op. Daarna wordt de opname door het kind beluisterd, waarbij het de tekst voor zich heeft en de fout gelezen woorden onderstreept. Dit is een gekopieerde versie van de tekst. Is dit gedaan dan worden de fouten besproken. De dag er na wordt de tekst, met de foute onderstreepte woorden, nogmaals gelezen. Ook deze keer wordt het opgenomen en vervolgens weer afgeluisterd. Ook nu weer worden de fout gelezen woorden onderstreept, op een nieuw gekopieerd papier. Er zullen steeds minder fouten gemaakt worden. Hierbij kun je een wedstrijdelement inbrengen door bij het beluisteren van de tekst punten te geven voor elk ontdekte fout. Ziet het kind de fout dan krijgt die een punt en slaat het kind een fout over dan krijgt de leerkracht een punt. Het bevorderen van de snelheid kan op de volgende manier. Er wordt een tekst gezocht die aansluit op de beleving en belangstelling van het kind. Het moet een korte tekst zijn. Het kind leest deze tekst en wordt geklokt. De volgende dagen wordt dezelfde tekst steeds gelezen en wordt ook steeds geklokt. Na een week worden de tijden vergeleken. Nu is te zien dat het kind de tekst steeds sneller leest en zo ervaart hij de tijdsdruk niet als belemmerend, maar eerder als stimulerend. Er moet wel rekening gehouden worden dat het kind de tekst niet afrafelt en dat het ook geen fouten maakt. Nadat het kind de tekst gelezen heeft samen de fouten doornemen en het nog een keer samen doorlezen. Dit moet elke keer gebeuren, want het is niet de bedoeling dat het sneller lezen ten koste gaat van de nauwkeurigheid.

Problemen bij het automatiseren

Omdat een beelddenkend kind veelal alle zintuigen gebruikt is het belangrijk dat hij een aantal daarvan gaat proberen te combineren bij het automatiseren. Niet elke beelddenker heeft dezelfde kenmerken en niet elk kind wat dromer (Meer dan onderwijs, Alkema e.a., 2003, p. 180-181) is, is meteen een beelddenker. Hieronder een aantal activiteiten die ervoor kunnen zorgen dat een beelddenker toch bepaalde dingen kan automatiseren. Notitie daarbij is dat niet alles bij elk kind even effectief werkt. Het kind moet zelf de juiste manier vinden die bij hem past.

- Je legt op alle traptreden, dit kan gewoon thuis, kaartjes met de opdracht die je moet leren. Dit kunnen letters zijn. Elke keer als het kind de trap op loopt moet het de letters benoemen. Als controle staan op de achterkant van de kaartjes afbeeldingen die een relatie hebben met de letter. Bijvoorbeeld op de ene kant staat de letter “K”. Op de andere kant staat dan een plaatje van een “Koe”.
- Schrijf met verschillende kleuren woorden of letters op kaartjes en speel daar een memory-spel of flitsspel mee.
- Maak bij iedere te leren opdracht een beeld, beleving of verhaal.
- Schrijf opdrachten op memobriefjes en plak deze overal in het huis op. Als het kind langs een memobriefje komt moet het deze hardop voorlezen en beantwoorden.
- Het spel “ik ga op reis en neem mee...” spelen. Er wordt steeds een woord aan toegevoegd. De rij wordt steeds langer. Dit kan ook met opdrachten worden gedaan.
- Cluster opdrachten die bij elkaar horen of op elkaar lijken.
- De te lezen tekst op gekleurd papier kopiëren. Dit geeft een rustig effect en zo dansen de letters niet op het papier. Het kan ook goed effect hebben om de tekst te vergroten.

Spellen

Beelddenkers vinden het leren schrijven en automatiseren van letters vaak erg lastig. Vaak komt dit door volgordeproblemen. Veel letters draaien ze om, bijvoorbeeld de “b” en “d” en de “au” en “ua”. Ook het koppelen van klanken aan lettertekens vinden ze lastig. Een letter zegt een beelddenker niet zo veel zolang er geen beeld bij gemaakt kan worden. Het verband ertussen wordt niet gezien. Omdat een beelddenker geen goed geheugen voor woordbeelden heeft, is de goede spelling van een woord erg moeilijk om te leren. Pas als een ervaring of betekenis aan een woord wordt gekoppeld, wordt het woordbeeld duidelijk en onthoudt het kind het. Bezem (z.j., p 25) beschrijft het met het volgende voorbeeld:

“Een plaatje van een fiets, met de f als lange stang in de fiets of de vogel met de letter v als vleugels.”

Voordat een kind kan spellen moet het leren lezen. Een kind kan in het begin moeite hebben met het leren spellen en schrijven, omdat dit tegelijk gebeurt. Om deze problemen te voorkomen, kunnen kinderen beginnen met stempelen van woorden. Stempelen is een

goede oefening om lettertekens te verkennen, omdat ze de letters moeten zoeken en ook weer terug moeten plaatsen in de stempeldoos.

Er zijn drie soorten woorden: luisterwoorden, regelwoorden en leerwoorden.

Luisterwoorden zijn woorden die je kunt luisteren. Zo als je het hoort, zo schrijf je ze ook. Voorbeelden van deze woorden zijn voetbal en balkon. Beelddenkers hebben hier over het algemeen weinig problemen mee.

Regelwoorden zijn woorden die je kunt leren door regels toe te passen. Door de regels goed te leren, zullen hier uiteindelijk weinig problemen mee zijn. Voorbeelden van regelwoorden zijn wordt en paard.

Leerwoorden zijn woorden die moet leren hoe je ze schrijft. Dit is voor een beelddenker erg lastig. Alleen door een beeld bij deze woorden te vormen, zal de schrijfwijze geautomatiseerd kunnen worden. Door het kind zelf de spellingsregels te laten ontdekken, gaat hij ze begrijpen en daardoor kan hij ze ook toepassen. Het kind moet inzicht in de structuur krijgen, het moet ontdekken dat spelling helemaal niet zo moeilijk is en dat er vaak een logica achter zit. Het is belangrijk om voor een beelddenker woordenlijsten te maken, waardoor het overeenkomsten gaat ontdekken. Zijn er meer woorden waar een ei en ij in zit? En staat een f meestal voor- of achteraan een woord?

Een hulpmiddel bij het ontdekken van structuren is een zelfstandig naamwoordenboekje. Dit hoeft niet alleen een beelddenker te maken, maar de hele groep kan er baat bij hebben. De kinderen hebben een leeg schrift. Op de linker pagina wordt in het midden van de bladzijde een streep getrokken van boven naar beneden. Daarna gaan ze zo veel mogelijk zelfstandig naamwoorden in de linker kolom schrijven. Dan schrijven ze voor de kantlijn de juiste lidwoorden erbij. In de rechter kolom schrijven ze het meervoud van het zelfstandig naamwoord. Op de rechter pagina schrijven ze een zin met daarin het zelfstandig naamwoord, maar ook het lidwoord en daarbij ook een bijvoeglijk naamwoord. Deze mogen zelf bedacht zijn. Voorbeeld: de | voetbal | voetballen De mooie voetbal.

Voor de kinderen in de bovenbouw is het handig om een synoniemenboekje bij zich te hebben. Het is belangrijk dat kinderen zo veel mogelijk synoniemen weten, omdat ze dat kan helpen als ze een moeilijk woord tegen komen. Dit kunnen ze dan vervangen voor een woord dat beter bij hun belevenis past. Een bijkomend voordeel is dat het de woordenschat bevordert. Ook worden de spelling, betekenis van woorden en de algemene ontwikkeling bevordert.

Rekenen

Een beelddenker kan behalve moeite met lezen en/of spelling ook moeite hebben met rekenen. Net als bij lezen is ook hier de klank-tekenkoppeling van groot belang. Een beelddenker kan zich de getallen niet goed voorstellen als hoeveelheden en heeft er eerst geen beeld bij. Net als bij letters, worden ook hier de getallen omgedraaid (39 - 93). Door gebrek aan automatisering en faalangst blijven ze lang hangen in de tellende rekenstrategie. Ze vinden het bijvoorbeeld moeilijk om sommen onder de 20 en tafels te automatiseren. Een

beelddenker is heel goed in het bedenken van een eigen rekenstrategie, waardoor ze de moeilijke rekenstrategieën omzeilen. Verkeerde rekenstrategieën die door leerkrachten of ouders te laat worden opgemerkt, zijn funest voor het voortgezet rekenonderwijs. Bezem (z.j., p25) zegt hierover:

“Een goede controle van de automatisering van de sommen onder de 20 en de tafels en de door het kind gebruikte rekenstrategieën is dus noodzakelijk.”

Rekenen is een specifieke vorm van denken. Leren denken, leren ordenen van ervaring en leren relaties aan te brengen tussen ordeningen kan worden gestimuleerd.

Getalbegrip

Bezem (z.j., p 60) omschrijft het als volgt:

“Getalbegrip is de schakel tussen de denkontwikkeling en rekenbewerkingen. Getalbegrip is de basis waarop het rekenen berust. Een getal kan gebruikt worden als plaats binnen een rangorde (=ordinaal getal) of een totale hoeveelheid (=kardinaal getal) aan te geven.”

Bij een normale ontwikkeling wordt het getalbegrip tussen het zesde en zevende jaar ontwikkeld. Om tot een goede rangorde te komen zijn er twee vaardigheden nodig. De kinderen moeten van 1 tot en met 10 kunnen tellen en dit in de juiste volgorde. Ook moeten de kinderen synchroon kunnen tellen. Dit is als je bijvoorbeeld zeven knopen op de tafel hebt liggen, dat het kind dan bij elke knoop telt. Het tellen moet even snel gaan als het aanwijzen van de knopen.

Er zijn meerdere vaardigheden nodig om tot een goed hoeveelheidbegrip te komen, namelijk: conservatie (twee ogenschijnlijke ongelijke hoeveelheden als evenveel beoordelen), classificatie (ordenen naar klasse), correspondentie (één-één-verbinding, één meer, één te veel, één over) en seriatie (er wordt gelet op één specifiek kenmerk van objecten).

Probleemgebieden

Een beelddenker kan bij rekenen tegen verschillende dingen aanlopen, bij het begrip ‘tijdsbesef’ bijvoorbeeld. Hieronder een lijst met verschillende probleemgebieden. Daarna wordt elk probleemgebied uitgelegd en volgen er oefeningen die kunnen helpen om het probleem op te lossen.

- Oriëntatie in de ruimte
- Oriëntatie in de tijd
- Procedures
- Getal-, hoeveelheid- en maatbegrip
- Automatiseren optellen en aftrekken
- Automatiseren van tafels

Oriëntatie in de ruimte

Oriëntatie in de ruimte heeft te maken met begrippen als voor, achter, naast, etc. Een aantal oefeningen die je kunt doen om de oriëntatie te vergroten zijn: puzzels maken, mozaïeken leggen, bouwen met blokken en constructiemateriaal, benoemen lichaamsdelen, mens en huis tekenen, geometrische figuren natekenen, links- en rechtsbesef, oefening met bijvoorbeeld het lied: 'Deze vuist op deze vuist' en als laatste spiegelen.

Oriëntatie in de tijd

Tijdsbesef is nodig om klok te kunnen kijken, te weten hoe lang de gymles duurt en hoe lang je onder de douche staat. Een oefening om te kijken hoeveel tijdsbesef kinderen hebben is dat je ze een minuut iets laat doen. Dit kan springen, zingen, lopen en nog veel meer zijn. Na een minuut moeten ze stoppen. De leerkracht klokt met een stopwatch. Je kunt er ook een spel van maken. Alle kinderen moeten één minuut hun mond dicht houden en als ze denken dat de minuut voorbij is, steken ze hun vinger op. Ook kun je ze door het lokaal laten lopen. Als ze denken dat de minuut om is dan gaan ze zachtjes op de grond zitten. Als iedereen zit kijk je wie er het dichtst bij zat. Deze oefeningen kun je allemaal opbouwen naar de twee, drie, vier, vijf minuten enz. Als het tijdsbesef van de kinderen is gegroeid, kun je ze een aantal vragen stellen. Bijvoorbeeld hoeveel minuten doe je er over om van huis naar school te komen? Of hoeveel minuten duurt het buitenspelen?

Procedures

Hier kun je het spel 'ik zie, ik zie, wat jij ook ziet' spelen. Alle kinderen staan op een rij. De leerkracht begint en zegt ik zie een kast. Daarna is de volgende aan de beurt. Die zegt ik zie een kast en een bureau. En zo gaat het verder. De rij wordt steeds langer. Er zijn meerdere variaties op dit spel te bedenken. Het kan zowel binnen als buiten. Een ander spel is kabouter David aankleden. Het eerste kind begint en zegt: kabouter David heeft bruine schoenen. Het tweede kind zegt: Kabouter David heeft bruine schoenen en een blauwe broek. Zo wordt de kabouter helemaal aangekleed. Ter ondersteuning kan de leerkracht een kabouter op het bord tekenen en de voorwerpen die worden genoemd er op tekenen.

Getal-, hoeveelheids- en maatbegrip

Het opbouwen van het getalbegrip kan door middel van interactie.

Bij het aanleren van het hoeveelheidsbegrip kun je aan het volgende denken. Deze oefening is voor het aanleren van 1 tot en met 12. Op de eerste dag leer je het getal 1 aan. Je vraagt de kinderen waar maar 1 van is. Voorbeelden van goede antwoorden zijn de zon, de maan, enz. Op de tweede dag vraag je waar allemaal 2 van zijn. Dit zijn je armen, benen, handen, etc. Zo ga je door tot dag 12.

Maatbegrip kun je kinderen laten ervaren dat 1 liter uit een fles ook in een vaas past. Hier kun je veel variaties op bedenken.

Automatiseren van optellen en aftrekken

Om het automatiseren van optellen en aftrekken te bevorderen kun je de kinderen olifantensommen laten maken. Dit moet in de volgende volgorde gebeuren: Plus onder de

tien, min onder de tien, plus over de tien en als laatste min over de tien. Kinderen vinden het heerlijk om superlange sommen te maken. Hieronder een voorbeeld van plus onder de tien:

2	4	6	8	3	1	6
4	5	2	1	4	0	3

+

Het kind moet elke dag een som maken. Eerst wordt er begonnen met de éénheden plus. Gaat dit snel en goed dan komen de éénheden min. Kunnen de kinderen dit goed, dan kun je gebruik maken van flitskaarten. Dit zijn kaarten met op de ene kant de som en op de andere het antwoord. Dit gaat op dezelfde manier als de letters en woorden. Is het antwoord goed dan komt het in het bakje met de duim omhoog, is het fout dan met de duim omlaag en weten ze het antwoord niet dan komt het in het bakje met het vraagteken. Aan het eind moeten alle kaartjes in het bakje met de duim omhoog zitten. Dan is het goed geautomatiseerd.

Automatiseren van de tafels

Ook bij het automatiseren van de tafels kan er gebruik gemaakt worden van flitskaarten. Ook hier gaat het weer op dezelfde manier. Aan de ene kant de keersom en aan de andere kant het antwoord. Schrijf wel elke tafel op een andere kleur kaart. Anders wordt het voor de kinderen onoverzichtelijk en nu is het duidelijk. Een andere manier is de tafels leren op muziek. Er zijn speciale cd's waar je mee kunt zingen en zo de tafels leert. Je kunt ook de stapoefening doen. Deze oefening kan het beste gedaan worden in een gymzaal of buiten op het plein, omdat daar genoeg ruimte is. Elke stap is een antwoord. Als de tafel van vier wordt geoefend dan zijn dit de stappen: 4-8-12-16-20-24-28-32-36-40. Dit kan ook achteruit worden gedaan: 40-36-32-28-24-20-16-12-8-4.

Deel 2

Onderzoek

1. Het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd op de X te X. De school is al ver op het gebied van de zorg, zoals werken met handelingsplannen en groepsplannen en ze proberen zo veel als mogelijk uit een kind te halen. De kinderen hebben een dossier waarin alles wordt bijgehouden. Op deze school zijn ze wel bekend met het onderwerp beelddenken, maar er wordt niet veel mee gedaan. Het was bekend wat het onderwerp inhield, maar niet hoe er mee te werken en hoe je een kind moet begeleiden.

Allereerst ben ik op internet gaan zoeken naar informatie over beelddenken en beelddenkers. Ook heb ik boeken aangeschaft met informatie over beelddenken. Er gingen een aantal vragen door mijn hoofd. Wat is nu eigenlijk beelddenken? Wat houdt het precies in? Via internet kwam ik bij een aantal praktijken en instanties terecht. Ik kwam er al snel achter dat het lastig is om een beelddenker te herkennen. Iemand kan immers een dromer zijn, maar dat hoeft nog niet te betekenen dat dat kind ook een beelddenker is. Ik werd nu wel nieuwsgierig hoe je dit wel kon gaan ontdekken bij een kind. Ik heb mailcontact gehad met Zwerver (Bureau Ojemann). Haar eigen kind is beelddenker en zij herkende de frustraties van het niet herkennen wat er met haar kind aan de hand was. Inmiddels heeft zij een praktijk opgericht, genaamd Ster(k) talent. Zij heeft onderzoek gedaan naar beelddenken. Van haar heb ik een signaleringslijst gekregen die ik kon gebruiken voor mijn onderzoek (zie pagina 21). In de signaleringslijst die ik van Zwerver heb verkregen heb ik woorden als vaak, soms en veel eruit gehaald en ben elk kenmerk begonnen met de woorden het kind. In het boek 'Beelddenken in de praktijk' van Bezem stonden ook signaleringslijsten. Uit dit boek heb ik de signaleringslijst overgenomen voor de kleuters. Er is gekozen om een gesprek te voeren met de leerkracht over kinderen waarbij het vermoeden is dat het een beelddenker is. Daarnaast is er voor gekozen door middel een gesprekje met het kind de eerste zes kenmerken van de signaleringslijst in beeld te brengen.

Er zijn uiteindelijk drie kleuters uitgekozen, vijf kinderen van groep 3/4 en vijf kinderen van groep 5/6. Daarna zijn er gesprekken gevoerd met de betreffende leerkrachten.

Er is tegen de leerkrachten duidelijk gemeld dat het een signaleringslijst betreft. Het is daarom niet voor 100% zeker dat de kinderen dan ook werkelijk beelddenker zijn. Op deze manier hebben de leerkrachten wel een beeld van het kind op dit gebied gekregen.

Ik heb de volgende lijsten met de leerkrachten besproken:

Signaleringslijst beelddenkers

Naam:

Kleuters

VERTRAAGDE SPRAAKONTWIKKELING

- Niet vroeg praten
- Lang gebroken praten
- Struikelen over woorden (denken gaat sneller dan praten)

MOEITE MET LUISTEREN

- Gericht luisteren blijft achter bij ontdekkend zien
- Vertraagde of te snelle reactie op wat er wordt gezegd
- Slecht luisteren bij zaken buiten de direct zichtbare belevingswereld

VERTRAAGDE TAALONTWIKKELING

- Problemen met het onthouden van versjes en liedjes
- Geen belangstelling voor rijmspelletjes
- Moeite met het koppelen van woorden aan beelden
- Woordvindingsproblemen
- Eigen/aardig woordgebruik
- Vrij beperkte, maar wel originele woordenschat

VERTRAAGDE MOTORISCHE ONTWIKKELING

- Slechte fijne motoriek
- Verhoog ongeluksvatbaar
- Onhandig

ORIËNTATIE IN TIJD EN RUIMTE

- Gebrekkig tijdsbesef
- Moeite met oriënteren in de ruimte

PERSOONLIJKHEIDSONTWIKKELING

- Veel fantasie, vindingrijk, origineel
- Dromerig (in eigen wereldje leven)
- Intensieve spelactiviteiten (rollenspel en constructiemateriaal)
- Driftbuien en paniecreacties
- Intuïtief veel begrijpen van wat er om ze heen gebeurt (empathie)
- (over)gevoelig, emotioneel kwetsbaar
- Impulsief/associatief

Bron: Bezem, A. & Coolwijk, M., van de (z.j.) Beelddenken in de praktijk, www.beeldenbrein.nl, p. 29

Signaleringslijst beelddenkers

Naam:

Groep 3 t/m 8

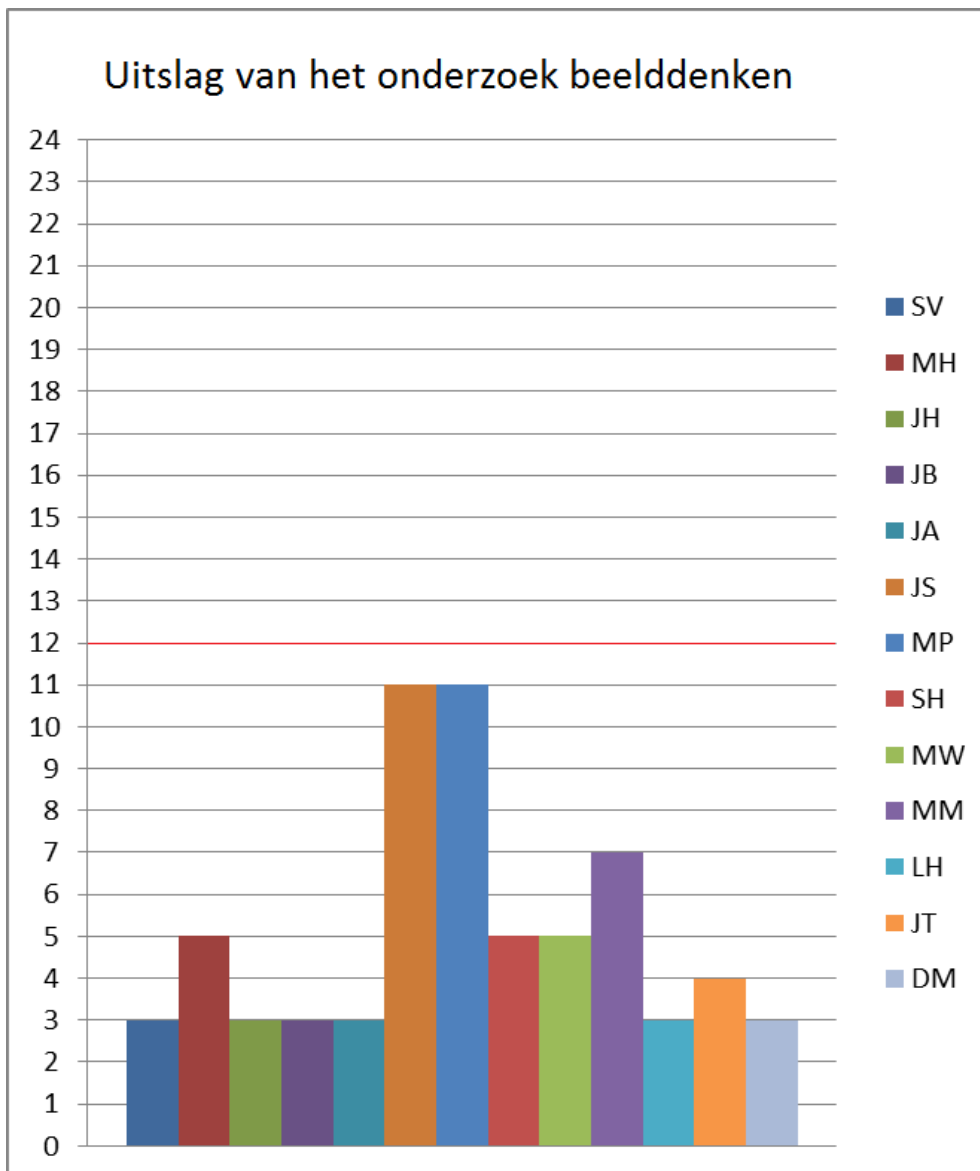
Groep:

Dingen die voortkomen uit gesprekje met het kind.

- Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- Het kind heeft problemen bij herkendend lezen
- Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Uitleg grafiek

Elke staaf in de grafiek staat voor een onderzochte leerling. Rechts staan de initialen van de leerlingen, zo is te zien om welke leerling het gaat. Er is gekozen voor initialen om het zo anoniem mogelijk te houden. Aan de linkerkant zijn de getallen 0 tot 24 te zien. Deze staan voor de aantal punten van de signaleringslijst. De signaleringslijst bestaat uit 24 punten die te maken hebben met beelddenkers. Uit de signaleringslijsten die ik verkregen heb van Bureau Ojemann valt niet op te maken wanneer iemand beelddenker is. Er worden geen aantallen genoemd. Het is niet duidelijk aan hoeveel punten een kind moet voldoen om beelddenker te zijn. Bij 12 staat een rode streep. Dat laat zien dat van deze 13 kinderen niemand meer dan de helft van de kenmerken heeft.

Leerlingen die een hogere score hebben, hebben ook dyslexie of symptomen hiervan. De symptomen van dyslexie en beelddenken liggen dichtbij elkaar zoals uit de theorie blijkt.

2. Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Allereerst wil ik zeggen dat dit een erg interessant maar ook complex onderwerp is. Dit had ik vooraf niet gedacht. Het is erg lastig om te ontdekken of een kind een beelddenker is of niet, dit komt ook omdat beelddenken veel heeft van dyslexie. Veel symptomen die beelddenkers hebben, hebben mensen met dyslexie ook. Des te verder ik mij ging verdiepen in de theorie, des te complexer het werd.

Om te kunnen constateren of een kind beelddenker is, moet het eerst worden getest. Dit kan op verschillende manieren. Ikzelf heb een signaleringslijst gebruikt bij mijn onderzoek. Wat mij opviel is dat instanties weinig prijs geven van wat zij allemaal doen en de manier waarop. Ik heb het gevoel dat ze dit graag voor zichzelf willen houden, omdat er geld mee te verdienen is. Zij kunnen iets wat niet zomaar iedereen even kan doen. Dit vond ik erg jammer. Ik had graag een bezoek gebracht aan iemand die kinderen onderzoekt op beelddenken. Wel heb ik een signaleringslijst gekregen. Maar helaas stond hier ook niet de score bij wanneer een kind nou wel of niet beelddenker was. Daarom heb ik aan de hand van die signaleringslijst een aangepaste versie gemaakt. Uit de signaleringslijst is het moeilijk op te maken of een kind een beelddenker is en in welke mate het een beelddenker is.

Een andere manier om te ontdekken of een kind beelddenker is, is het wereldspel. Hier heb ik naar gezocht en het PCBO gevraagd of zij in het bezit hiervan waren. Helaas was ook dit niet het geval. Er is moeilijk aan dit spel te komen en bovendien is het nogal prijzig.

Er zijn in de signaleringslijst zes kenmerken die meer passen bij een beelddenker dan bij een kind met dyslexie. Uit de theorie kun je opmaken dat beelddenkers vaak een vorm hebben van synesthesie. Dit betekent dat informatie met meerdere zintuigen tegelijk wordt binnengehaald en zo wordt het ook opgeslagen. Beelddenkers willen graag zien wat ze horen. Op grond hiervan zou je kunnen zeggen dat uit de signaleringslijst deze zes punten belangrijke aanwijzingen zijn voor beelddenkers. Dit zijn de volgende zes punten: (1) moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken, (2) verwaarlozen van kleine woordjes, (3) het kind vat dingen veelal letterlijk op, (4) het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden, (5) het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden, (6) het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten.

Aanbevelingen

1. Omdat er weinig onderzoek gedaan is naar het beelddenkende kind en er nog weinig goede lijsten zijn waarmee je beelddenken kunt signaleren, is het noodzakelijk om meer onderzoek te doen naar specifieke kenmerken van beelddenkers. Voor leerkrachten is het moeilijk om een onderscheid te maken tussen een beelddenkend kind en een kind met dyslexie.

2. Er zou meer onderlinge uitwisseling moeten plaatsvinden tussen onderzoekscentra. Het blijkt dat er weinig wordt vrijgegeven en gedeeld.

Persoonlijke noot

Ik hoop met het maken van de brochure dat ik leerkrachten kan informeren over beelddenken en hun handreikingen kan geven wat betreft het begeleiden van beelddenkende kinderen. Ik zou het mooi vinden dat mijn brochure op scholen terecht komt en dat zo meer leerkrachten bekend worden met dit onderwerp en dat ze zo de kinderen beter kunnen begeleiden. Dit omdat deze kinderen echt een goede begeleiding nodig hebben.

Ik heb met veel plezier en enthousiasme aan dit onderwerp gewerkt en heb er veel van geleerd.

Verantwoording onderzoeksopzet

Naam + studentnummer	Ieteke Posthumus 79790
Onderwerp	Beelddenken
E-mailadres	leteke.posthumus@student.stenden.com
Datum	Januari 2014
1.1 Doelstelling	Het leren signaleren van beelddenkers.
1.2 Ethische verantwoording	Het onderzoek is ethisch verantwoord omdat: het onderzoek eerlijk en objectief wordt uitgevoerd, er zijn geen valse voorstellingen van zaken gegeven, de respondenten hebben op vrijwillige basis mee gewerkt. De uitkomsten hebben geen nadelige effecten voor de respondenten en er zijn geen onderzoeksgegevens aan derden verstrekt.
1.3 Onderzoeksvraag	Hoe kan ik een kind die beelddenker is signaleren en hoe kan ik een beelddenker begeleiden?
1.4 Type vraag (frequentie/verschil/samenhang)	Frequentie
1.5 Eenheden	Leerlingen en leerkrachten van de basisschool
1.6 Eigenschappen	Aspecten van beelddenken
1.7 Controle begrippen en conceptueel model	Kenmerken van beelddenken en met name synesthesie
1.8 Benodigde tijd en planning	Mei en Juni
1.9 Benodigd geld	Geen
1.10 Bereikbaarheid en bereidheid respondenten	De kinderen en het team van X.
2.1 Is nadere informatie nodig?	O Nee, omdat ... (ga door naar 3.1) X Ja
2.2 Zoektermen	Nederlands: Beelddenken, signaleringslijsten beelddenken, dyslexie. Engels:
2.3 Randvoorwaarden voor het zoeken	Expertise moet worden gedeeld vanuit expertisebureaus.
2.4 Informatiebronnen	Literatuur: Bezem, A. & Coolwijk, M., van de (z.j.) Beelddenken in de praktijk, www.beeldenbrein.nl Blom, L., (2012) Beelden in je hoofd, Utrecht: AnkhHermes, onderdeel van VBK Media Bromberger, G. (2006) De kracht van beelddenken, Soest: Nelissen. CED groep. http://www.onderwijscontinuum.nl/passend-onderwijs.aspx CED groep. http://www.1zorgroute.nl/1-zorgroute/algemene-informatie.aspx Groot, R. de & Paagman, C. J (2003) Denkbeelden over beelddenken, Utrecht: Agiel. Orthopedagogiek http://www.orthopedagogiek.com/beelddenken.htm Rijksoverheid. http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs Stichting Inclusief onderwijs. http://www.inclusiefonderwijs.nl/visie.php
2.5 Zoekplan	Contact opnemen met bestaande expertisecentra op dat gebied.
2.6 Gebruik bestaande gegevens	O Nee X Ja, namelijk: bestaande signaleringslijsten
3.1 Mijn onderzoek is beschrijvend	Mijn onderzoek is beschrijvend, want: ... (ga door naar 4.1)
3.2 Mijn onderzoek is explorerend	Mijn onderzoek is explorerend, want: ik wil boven water krijgen hoe je beelddenkende kinderen kunt signaleren. (ga door naar 4.1)
3.3/4 Mijn onderzoek is toetsend	Mijn onderzoek is toetsend, want ik verwacht een verschil/samenhang tussen ... omdat ...
4.1 Experiment ?	X Nee (ga door naar 4.5) O Ik maak gebruik van een experiment, want ik manipuleer ...
4.2/3/4 Pre-, zuiver, of quasi-experiment?	Mijn experiment is een: O Pre-experiment; want ... O Zuiver experiment; want ... O Quasi-experiment; want ... Het experimentele model ziet er als volgt:

	(ga door naar 4.6)
4.5 Survey?	Ik maak gebruik van een survey, want ik ben niet op zoek naar causale verbanden
4.6 Causaliteit?	Ik wil causale uitspraken doen: X Nee (ga door naar 5.1) O Ik ga van oorzakelijke verbanden uit ... de oorzaak is van Dat is gezien mijn ontwerp verantwoord, omdat
5.1/2 Eenheden, populatie en steekproef?	Mijn eenheden, te weten de leerlingen (zie 1.5) vormen samen de populatie Uit deze populatie trek ik een steekproef: O Nee, ik betrek de gehele populatie in mijn onderzoek (ga door naar 6.1) O Ja, ik trek hieruit een steekproef. Mijn eenheden, bestaan uit de leerlingen en de leerkrachten van de basisschool.
5.3 Aselecte steekproef?	Mijn steekproef is aselect: N.V.T. O Nee, ga door naar 5.5. O Ja, ik trek mijn steekproef rechtstreeks uit een bestand O Nee, ga door naar 5.4 O Ja, het bestand waaruit ik de steekproef trek is ... Ik doe dit O enkelvoudig, door ... O systematisch met aselect begin, door ... O gestratificeerd, mijn strata zijn ... Daaruit trek ik als volgt de steekproef: ... (ga door naar 5.6)
5.4 Meertraps-steekproef	Ik trek een cluster steekproef. N.V.T. De eerste trap is ... De tweede trap is ... De derde trap is ... Ik trek de steekproeven per trap als volgt ... (ga door naar 5.6)
5.5 Selecte steekproef	Ik trek een een selecte steekproef in de vorm van: O een toevallige steekproef en wel als volgt ... O een quota-steekproef en wel als volgt ... X een doelgerichte steekproef en wel als volgt: leerlingen waarvan het vermoeden bestaat dat zij beelddenkers zijn, zijn geselecteerd en de leerkrachten van deze leerkrachten. O een sneeuwbalsteekproef en wel als volgt ...
5.6 Steekproefgrootte	De heterogeniteit van mijn populatie is ... N.V.T. Ik wil ... nauwkeurig zijn. Ik wil met ... % zekerheid een uitspraak kunnen doen. Op basis van het voorgaande heb ik mijn steekproefomvang vastgesteld op ... Aangezien ik een non-respons verwacht van ... , trek ik een steekproef van ...
6.1 Van kenmerk tot variabele	Ik wil de volgende kenmerken meten (zie 1.5): Het begrip beelddenken en de kenmerken daarvan. De volgende van deze kenmerken zijn nogal complex en/of abstract: allemaal abstract. Ik definieer deze kenmerken als volgt: De kenmerken worden in de literatuur beschreven. Zie hoofdstuk 4. Aan de volgende kenmerken/begrippen, zijn de volgende dimensies te onderscheiden: De kenmerken zijn niet in dimensies te onderscheiden maar worden doormiddel van een signaleringslijst in kaart gebracht.
6.2 Dataverzamelings-methode?	Ik maak gebruik van signaleringslijst als dataverzamelingsmethode, omdat dit op dit moment de meest gangbare manier is om beelddenken te signaleren.
6.3 Ga ik (on)gestructureerd data verzamelen?	Ik ga gestructureerd data verzamelen, omdat ik wel weet wat voor antwoorden/reacties ik kan verwachten.
6.4 Ga ik (in)direct data verzamelen?	Ik ga direct data verzamelen, omdat het niet om bedreigende onderwerpen gaat, waarvan men zich meestal wel goed bewust is. Er is echter nog weinig onderzoek gedaan waardoor de data moeilijk te interpreteren zijn.
6.5 Meetniveau	Het meetniveau van mijn kenmerken is als volgt: In het onderzoek wordt niet gebruik gemaakt van de meetniveaus nominaal, ordinaal, ratio en interval. Er is sprake van een subjectieve signaleringslijst waar geen gebruik wordt gemaakt van meetniveaus.
6.6 Betrouwbaarheid van de meting(en)	Mijn verwachting van de betrouwbaarheid van de meting(en) is dan ook subjectief. Omdat de signaleringslijst bestaat uit kenmerken die voorkomen bij beelddenkende leerlingen. Er wordt geen schaal gebruikt bij deze signaleringslijst.
6.7 Validiteit van de	Mijn verwachting van de validiteit van de meting(en) is: ...

meting(en)	(Ik maak gebruik van: X bestaande gegevens; ga door naar 7.1, O het mondelinge/schriftelijke interview; ga door naar 8.1, O observatie; ga door naar 9.1)
7.1 Type bestaande gegevens	Het type bestaande gegevens waarover ik kan beschikken zijn kenmerken die op grond van de literatuur/onderzoek passen bij het beelddenkende kind.
7.2 Opslag van de gegevens	De gegevens zijn opgeslagen in de vorm van een grafiek.
7.3 Voordeel gebruik gegevens	Het voordeel van het gebruik van gegevens is dat je meer zicht krijgt op kenmerken van beelddenken.
7.4 Nadeel gebruik gegevens	Het nadeel van het gebruik van gegevens is dat er geen meetniveaus zijn waarop je kunt zien of een kind echt een beelddenker en in welke mate.
7.5 Kwaliteit	De kwaliteit van de gegevens is goed. (ga door naar 10.1)
8.1a Voordeel gebruik interviews	Het voordeel van het gebruik van interviews is ...
8.1b Nadeel gebruik interviews	Het nadeel van het gebruik van interviews is ...
8.2 Mondeling, telefonisch of schriftelijk?	Ik kies voor een mondeling/schriftelijk/telefonisch interview, omdat ...
8.3 Individueel of groepsgevijs?	Ik kies voor een individuele/groepsbenadering, omdat ...
8.4 Open en/of gesloten vragen?	Ik kies voor open/gesloten vragen, omdat ... (zorg dat dit correspondeert met wat je bij 6.3 hebt ingevuld)
8.5 Voorbeelden van vragen	Ik ga het volgende soort vragen stellen:
8.6 Voorbeelden van antwoord-mogelijkheden	Daarop kan als volgt geantwoord worden:
8.7 Opbouw vragenlijst	De topics in mijn vragenlijst zullen als volgt gepresenteerd worden: (ga door naar 10.1)
9.1a Voordeel gebruik observatie	Het voordeel van het gebruik van observatie is ...
9.1b Nadeel gebruik observatie	Het nadeel van het gebruik van observatie is ...
9.2/3 Wat en hoe van observatie	Het gedrag dat ik observeer is, ik stel daarvan de ... vast. Ik maak daarbij gebruik van ...
9.4/5 Betrouwbaarheid observatie	Ik stel de betrouwbaarheid en de validiteit van de observatie vast door ...
10.1 Codeerschema?	Ik maak geen gebruik van een codeerschema, dat er als volgt uit ziet:
10.2 Hercoderen?	Ik ga niet gegevens hercoderen en wel als volgt:
10.3 Kwaliteit van de gegevens	Ik ga de kwaliteit van de gegevens controleren door:
10.4 Homogeniteit schalen?	Ik maak geen gebruik van schalen, waarvan ik de homogeniteit als volgt controleer:
11.1a Karakter onderzoeksvraag?	In mijn onderzoeksvraag gaat het om een frequentie van specifieke kenmerken van beelddenkers. (dit moet corresponderen met wat bij 1.4 vermeld staat)
11.1b Populatie of steekproef?	In dit onderzoek gaat het om een populatie/steekproef. Geen van beide, het is een selecte steekproef.
11.1c Eenheden	De gegevens van twee eenheden verzameld. (Ga bij frequentie naar 11.2, verschil naar 11.3, samenhang 11.4)
11.2 Frequentie-berekening	Ik ga gezien het meetniveau (...) en het aantal eenheden de volgende frequentieberekening gebruiken: N.V.T.
11.3 Berekenen van verschillen	Ik ga gezien het meetniveau ... en het aantal eenheden de volgende verschillen berekenen: Ik maak wel/geen gebruik van een steekproef en ga daarom de verschillen als volgt toetsen:
11.4 Berekenen van samenhangen	Ik ga gezien het meetniveau (...) en het aantal eenheden de volgende samenhangen berekenen: Ik maak wel/geen gebruik van een steekproef en ga daarom na of de samenhangen significant zijn.
12 Titelpagina, inhoudsopgave en conclusie onderzoeksrapport	Mijn titelpagina zal er als volgt uit zien: Scriptie Beelddenken

Logic can take you from A to B, but imagination encircles the world Albert Einstein Ieteke Posthumus Relatienummer: 79790	
Stenden Hogeschool Leeuwarden Opleiding Leraar Basisonderwijs Minor: Special Educational Needs Begeleider: Joanneke Kuipers	
De voorlopige inhoudsopgave van mijn rapport is:	
Inhoudsopgave	
Inleiding	Pagina
Deel 1: Literatuuronderzoek	
1. Zorgbeleid in Nederland	Pagina
2. Wat is beelddenken?	Pagina
3. Waar komt de term 'beelddenken' vandaan?	Pagina
4. Wat zijn de kenmerken van beelddenkers?	Pagina
5. Wat is het verschil tussen beelddenken en talig denken?	Pagina
6. Hoe kun je een beelddenker signaleren?	Pagina
7. Hoe begeleid je een beelddenker in de klas?	Pagina
Deel 2: Onderzoek	
1. Onderzoek	Pagina
2. Conclusies en aanbevelingen	Pagina
Deel 3: Verantwoording	
Bijlagen	
Literatuurlijst	
Ik verwacht de volgende conclusie te kunnen trekken: Ik verwacht dat ik na dit onderzoek hoe ik een beelddenkend kind kan signaleren.	

Bijlagen

Verantwoording Onderzoek

Verantwoording Ontwerp

Complete ingevulde lijsten van de kinderen die zijn getest van CBS X.

Verantwoording onderzoek

Vorbereiding onderzoek

Op welke wijze kunnen leerkrachten beelddenkende leerlingen beter ondersteunen? Dit is de onderzoeksvraag die ik heb gesteld. Hier wilde ik een antwoord op hebben. Als voorbereiding ben ik in een aantal boeken gedoken en heb op internet om informatie gezocht. Er is veel te vinden over beelddenken. Na de theorie gevonden te hebben, heb ik een aantal sub-vragen opgesteld die mij moeten helpen om antwoord op de eerste vraag te geven.

- Wat is beelddenken?
- Waar komt de term ‘beelddenken’ vandaan?
- Wat zijn de kenmerken van beelddenkers?
- Wat is het verschil tussen beelddenken en talig denken?
- Hoe kun je een beelddenker signaleren?
- Hoe begeleid je een beelddenker in de klas?

Deze vragen heb ik allemaal uitgewerkt in de theorie. Hierdoor ben ik veel te weten gekomen over beelddenken.

Beschrijving onderzoek

Ik heb gekozen voor een kwalitatief onderzoek. De vraag die ik daarbij hebt gesteld is of er ook beelddenkers op deze school zijn. Samen met de leerkrachten hebben we kinderen uitgezocht die misschien beelddenker zouden kunnen zijn. De kinderen zijn tussen de 5 en 10 jaar oud (groep 2 tot en met groep 6). Ik heb twee verschillende signaleringslijsten gemaakt. Eén voor kleuters en de andere voor kinderen van groep 3-8. De signaleringslijst voor de kleuters bestaat uit 6 verschillende onderwerpen. De signaleringslijst voor de oudere kinderen heeft twee onderdelen. Onderdeel één is een gesprek tussen de leerling en mijzelf. Bij het eerste onderdeel laat ik een kind vertellen. Aan de hand daarvan heb ik een rij met punten en kruis dan aan of het kind voldoet aan de punten die op papier staan. Onderdeel twee is een gesprek tussen de leerkracht en mij over de betreffende leerling. Bij het tweede onderdeel worden een aantal punten doorgenomen en de leerkracht moet aangeven of hij of zij het kind daar in herkent of niet. Als de leerkracht bij een bepaald punt de leerling herkent, word het rondje voor de zin ingekleurd. Aan het eind van het interview is te zien op hoeveel punten de leerling “scoort”. Er zijn 24 punten waar op gescoord kan worden. Heeft een kind meer dan 12 punten, dan is de kans aanwezig dat het een beelddenker is. Storend onderzoeksfactor was dat kinderen met dyslexie een grote kans hadden dat ze hoog gingen scoren, aangezien veel factoren van beelddenken ook terug te zien zijn bij kinderen met dyslexie. Zo is soms moeilijk aan te geven of het nu een beelddenker is of dat het komt door de dyslexie.

Wat is beelddenken en hoe ga je er in de klas mee om?

Afstudeerproject Onderwijskundig Ontwerpen
Minor Special Needs
Opleiding tot Leerkracht Basisonderwijs
Stenden Hogeschool Leeuwarden

Naam: Ieteke Posthumus
Relatienummer: 79790
Datum: Januari 2014
Begeleider: Joanneke Kuipers

Inhoudsopgave

Inleiding

Verantwoording

- Structuur
- Visie

Handleiding

- Beginsituaties
- Doelen
- Evaluatie

Gebruikerservaringen

Literatuur

Inleiding

Beelddenkers... kinderen met een prachtig talent! Kinderen die onbewust 32 keer zo snel denken als woorddenkers. Kinderen die totaalplaatjes zien en daarnaartoe werken. Maar, het kan ook lastig zijn om anders te denken dan de meeste andere mensen. Soms komt er minder uit een leerling dan ouders en school verwachten of wisselen de prestaties. De ene keer lukt het wel, de andere keer weer niet. “Het zit er wel in maar het komt er niet uit” horen we vaak. Eindeloos oefenen volgens de methode van school levert niets op zodat ze geen zin meer hebben zich ervoor in te spannen. En geef ze eens ongelijk... Vaak is niet de leerstof het probleem (beelddenkers zijn vaak erg slimme kinderen) maar de manier van aanbieden en verwerken van de stof.

In dit ontwerp kunt u informatie krijgen over beelddenkers. Wat is beelddenken precies en wat zijn de kenmerken? Ook worden er diagnostiseringsmaterialen genoemd en kunt u boeken vinden waar u nog meer informatie over beelddenkers kunt vinden. En het belangrijkste, hoe kunt u een beelddenker begeleiden? Dit is allemaal te vinden in het ontwerp.

Verantwoording

In dit hoofdstuk kunt u lezen hoe het ontwikkelingsproces er uit heeft gezien. Ook kunt u mijn visie lezen over wat ik belangrijk vind in het onderwijs.

Structuur

Ik heb er voor gekozen om een brochure te maken voor ouders en leerkrachten. Ik heb voor deze doelgroep gekozen omdat ik van mening ben dat er nog te weinig kennis is bij deze doelgroep. Sommigen weten globaal wat het inhoud, maar het merendeel weet niet wat het is. Door deze brochure wil ik ze meer kennis geven van beelddenken en handvaten aanreiken om het beelddenkende kind beter te kunnen begrijpen en begeleiden.

Stappen

Voordat ik deze brochure ging maken moest ik eerst over voldoende informatie beschikken. Door informatie te zoeken uit boeken en van websites ben ik veel te weten gekomen over beelddenken. Dit heb ik uitgewerkt in de theorie van de scriptie. Ik heb een aantal vragen uitgezocht die ik wilde beantwoorden in de brochure. Dit zijn de vragen die ik in de brochure wilde hebben:

Wat is beelddenken?

Hoe signaleer je beelddenkers?

Wat zijn de kenmerken van beelddenkers?

Hoe begeleid je een beelddenker in de klas?

Als laatste wilde ik een blok met als titel 'meer informatie' waar ouders en leerkrachten zelf uit boeken en van verschillende websites informatie kunnen halen over beelddenken. Dit omdat ik niet alles over beelddenken in deze brochure kan zetten. Zodoende kunnen ze indien dat nodig is zelf nog meer informatie verkrijgen.

Alle vragen heb ik uitgewerkt in de scriptie en de belangrijkste punten heb ik in de brochure gezet. Het moest duidelijk zijn en niet te langdradig.

Na alle tekst die ik in de brochure wilde hebben op papier gezet te hebben heb ik een bedrijf ingeschakeld (Marieke Hekstra Reclame & Internet) die de opmaak voor mij wilde gaan doen. Want het moet een aantrekkelijke brochure worden die lekker leest en overzichtelijk is. Daarna is de brochure naar de drukker gegaan en zijn er 250 stuks gedrukt. De bedoeling is nu om de brochure naar scholen te brengen en op onderwijs gerelateerde plaatsen neer te leggen, zodat er meer bekendheid komt voor beelddenken en beelddenkers.

Visie

Pedagogische visie

Aan de hand van een aantal steekwoorden wil ik mijn pedagogische visie verwoorden. Vertrouwen, veiligheid, betrokkenheid, respect en eigenheid.

Vertrouwen. Ik vind het belangrijk dat een kind vertrouwen heeft. Door vertrouwen zit je lekkerder in je vel en kun je ook beter presteren. Door een kind af en toe te complimenteren krijgt het meer vertrouwen in zijn eigen kunnen. Dit is iets wat ik erg belangrijk vind. Benoem het positieve van het kind en niet het negatieve.

Veiligheid. Een kind moet zich veilig kunnen voelen in de klas. Het moet niet bang hoeven zijn. Deze veiligheid creëer je als leerkracht. Jij hebt dit in de hand. Ieder kind moet zich op zijn gemak kunnen voelen in de klas. Als je je prettig voelt, kun je ook weer beter presteren.

Betrokkenheid. Iedereen hoort er bij. De kinderen kunnen het niet alleen doen. Ze zitten samen met andere kinderen in een klas. Samen moeten ze er iets van maken. Dit kan alleen als je betrokken bent en een open houding hebt. Dit geldt ook voor de leerkracht die voor de groep staat. Je moet betrokken zijn en open staan voor vragen van kinderen.

Respect. Dit is iets wat ik heel belangrijk vind. De kinderen moeten respect hebben voor elkaar. Zonder dit respect kun je geen goed pedagogisch klimaat vormen. Iedereen moet elkaar respecteren zoals hij of zij is. Ieder kind is uniek, ieder kind is anders. Elk kind heeft zijn talenten, de één op dit gebied en de andere weer op een ander gebied.

Eigenheid. Zoals ik al eerder schreef is ieder kind uniek. Iedereen heeft z'n eigen talenten. Iedereen doet het op z'n eigen manier. Niet ieder kind hoeft een ster te zijn, maar ieder kind moet wel de mogelijkheid krijgen om te stralen. Je moet als leerkracht ervoor zorgen dat ieder kind er alles uit kan halen wat voor hem of haar mogelijk is. Dit kan best lastig zijn als je een grote groep hebt. Maar ik vind dat je altijd moet proberen om er alles uit te halen bij iedereen wat mogelijk is.

Didactische visie

Met mijn onderwijsaanbod wil ik kinderen in een veilige en beschermde omgeving, vaardigheden aanleren om zich te kunnen ontwikkelen tot zelfstandige personen. Daarom vind ik het belangrijk om ze sociale vaardigheden aan te leren en ze te laten ontwikkelen. Natuurlijk moeten ze ook de nodige kennis verwerven in onder andere taal, rekenen en spelling. Ik vind het belangrijk dat de kinderen later zelfstandig kunnen zijn en hier wil ik in de klas al aan werken. Wij hoeven niet alles voor te kauwen, ze kunnen het best ook zelf uitzoeken. Hier leren ze alleen maar van. Trial-and-error.

Ook vind ik het een goed ding om met een taakbrief te werken. Dan hebben kinderen zelf de verantwoordelijkheid over hun werk. Bij sommige vakken hoort een instructiemoment, maar de rest mogen ze zelf indelen. Dit is iets wat ze ongeveer vanaf groep 4 kunnen leren.

Wat ik verder belangrijk vind is dat kinderen worden uitgedaagd op hun niveau. Een leerkracht moet de kinderen stimuleren om net een stapje meer te doen, net een niveau hoger. Op deze manier breng je het kind in de zone van de naaste ontwikkeling. Natuurlijk is het hier wel van belang dat het kind aan de basiskenmerken voldoet. Het kind moet zelfvertrouwen hebben om een niveau hoger aan te kunnen en dingen te doen die hij of zij nog niet eerder heeft gedaan. Het is belangrijk dat het kind weet dat fouten gemaakt mogen worden en dat hij of zij daar alleen maar van kan leren. Ook moet een kind emotioneel vrij zijn. Natuurlijk moet de leerkracht (ik in dit geval) het kind uitdagen en het kind moet

nieuwsgierig zijn bij iets wat je hem of haar aanreikt. Vanuit die positie kun je de kinderen net een stapje extra laten maken. Dit hoort bij het ontwikkelingsgerichte onderwijs. Door goed naar de kinderen te kijken en luisteren weet je wat het kind interesseert en waar het mee bezig is. Hierdoor kun je je onderwijs op maat aanbieden.

Levensbeschouwelijke visie

Ik vind het belangrijk dat een school de kinderen normen en waarden bijbrengt vanuit het geloof. Iedereen is gelijk, dus niemand is beter/slechter of meer/minder. Het leven is het waard om geleefd te worden en ik wil kinderen leren dat ze daar een eigen verantwoordelijk in hebben. Ik ben opgegroeid met een christelijke levensovertuiging. Het christelijke geloof speelt een belangrijke rol in mijn leven en dit wil ik de kinderen meegeven op hun levenspad, zodat zij hier later eigen keuzes in kunnen maken.

Verder vind ik vertrouwen een heel belangrijk iets. Wederzijds vertrouwen is een punt dat bij de binnenste cirkel hoort van de basisontwikkeling. Zelfvertrouwen hoort daar ook bij en dit is iets waar ik veel waarde aan hecht. Door mijn zelfvertrouwen sta ik zekerder voor de klas en zodoende gaan de lessen ook goed. Maar dit geldt ook voor de kinderen. Door zelfvertrouwen kunnen zij ook beter presteren. Dit is iets wat ik ze probeer mee te geven. Ook wederzijds vertrouwen is hierin belangrijk. Kinderen moeten kunnen vertrouwen op hun leerkracht. En de leerkracht moet ook vertrouwen hebben in de kinderen. Hierdoor creëer je een goede werksituatie.

Maatschappelijk-culturele visie

De maatschappij is voortdurend in beweging. Als leerkracht vind ik dat je hierop moet inspelen. De cultuur en godsdienstige achtergronden van de huidige maatschappij verandert steeds meer. In mijn klas wil ik graag dat de kinderen elkaar met respect behandelen. Ik wil graag dat ze respect voor elkaar hebben en voor elkaars culturele en godsdienstige opvoeding. Dit wil ik ze in de klas leren. Als ik alleen maar kinderen uit een bepaalde buurt heb die allemaal van hetzelfde geloof zijn, wil ik ze ook iets van andere geloven meegeven, zodat ze hier ook kennis mee maken. Dit geldt niet alleen voor het geloof, maar ook voor de cultuur. Er zijn zoveel culturen op de wereld dat ik het belangrijk vind dat kinderen ook iets van andere landen en culturen afweten.

Wat ik ook belangrijk vind is dat kinderen leren om zelfstandige individu's te worden. Dat kinderen leren zelf problemen op te lossen of te voorkomen. Ik wil de kinderen bijbrengen dat bepaald gedrag niet is toegestaan, maar ook welk gedrag wel is toegestaan in de klas, op school en in de hele maatschappij.

Je moet als leerkracht het goede voorbeeld geven. Kinderen kijken naar je en doen je na. Je hebt een voorbeeldfunctie. Het is dus belangrijk dat je er als leerkracht bewust van bent wat je doet, hoe je het doet en waarom je het doet en hoe je met mensen omgaat.

Visie op zorg en passend onderwijs

Het onderwijs van tegenwoordig is steeds meer gericht op het kind zelf. Ieder kind is anders en daarbij hoort voor elk kind een passend soort onderwijs te zijn. Ieder kind leert op zijn eigen manier. Omdat er steeds meer verschillen zijn, is het voor een leerkracht ook lastiger om elk kind op de juiste manier te onderwijzen. Daar ontbreekt de tijd gewoonweg voor. Om toch aan de behoefte van elk kind te voldoen is sinds enkele jaren de wet op passend onderwijs van kracht. Alle kinderen moeten op een voor hun zo goed mogelijke manier onderwijs krijgen. Het boek *Meer van onderwijs* (Alkema, E. e.a. 2011) zegt het volgende hierover:

Met passend onderwijs wordt bedoeld dat de school in staat is om zoveel mogelijk leerlingen onderwijs en ondersteuning aan te bieden, passend bij hun mogelijkheden. Dat geldt ook voor leerlingen die min of meer ernstige ontwikkelingsvragen hebben, zoals de overheid dat formuleert. Vertegenwoordigers van dit concept leggen er de nadruk op dat alle kinderen uitgedaagd moeten worden het allerbeste uit zichzelf te halen. Weg met de vijfjes-cultuur en streven naar excellentie. Passend onderwijs is een concept dat gericht is op intensieve samenwerking tussen reguliere scholen, scholen voor speciaal (basis)onderwijs en expertisecentra voor speciale onderwijszorg.

Beelddenken valt ook onder passend onderwijs. Aangezien beelddenken een nog te veel niet begrepen iets is, wordt er op veel scholen niets mee gedaan. Kinderen die beelddenken krijgen niet het juiste passende onderwijs waar ze wel recht op horen te hebben. Vaak zien leerkrachten niet eens dat een kind beelddenker is. Voor de leerkracht is het een raadsel waarom het kind niet goed mee kan komen en onverklaarbare fouten maakt. Door mijn brochure hoop ik dat leerkrachten nu meer weten over beelddenkers en ook in gaan zien dat deze kinderen geholpen moeten worden. Want door de juiste manier van begeleiden, kunnen beelddenkende kinderen gewoon meekomen net als de andere “normale” kinderen.

Handleiding

In dit hoofdstuk is de beginsituatie van het onderzoek en het ontwerp lezen. Ook zijn de doelen van mijn ontwerp te vinden. Als laatste staat beschreven hoe dit ontwerp geëvalueerd kan worden.

Beginsituatie onderzoek

Tijdens een gesprek met een leerkracht van basisschool De Rank in X werd het onderwerp beelddenken aangesneden. Het vermoeden bestond dat een aantal leerlingen misschien beelddenkers zouden kunnen zijn. Mijn vraag was toen of er misschien buiten die paar leerlingen nog meer zouden kunnen zijn uit de andere groepen die beelddenkers zouden kunnen zijn. Hierdoor hebben we een gesprek gehad met alle leerkrachten. Dit vermoeden en het feit dat de term beelddenken mij erg aansprak aangezien ik zelf misschien een beelddenker ben, was de aanleiding voor mij om een onderzoek op te stellen naar beelddenkers. In totaal gaat het om 13 leerlingen verdeeld over de groepen 2 tot en met 6.

In boeken en op internet heb ik gezocht naar een geschikte manier om deze kinderen te onderzoeken. Het wereldspel is het meest gebruikte onderzoeksinstrument, maar deze bleek zeer lastig te verkrijgen. Dus moest ik op zoek naar een andere, beter verkrijgbaar onderzoeksinstrument. Toen kwam ik uit bij signaleringslijsten. Uit het boek beelddenken in de praktijk (A. Bezem & M. van de Coolwijk) heb ik een goede signaleringslijst gevonden voor kleuters. De signaleringslijst bestaat uit zes onderwerpen waar op getoetst wordt. De signaleringslijst voor de kinderen vanaf groep 3 tot en met groep 6 heb ik gekregen van Bureau Ojemann. Echter was ik niet erg enthousiast van deze signaleringslijst en daardoor heb ik deze aangepast zodat het wel toepasbaar was voor de kinderen.

Daarna heb ik een afspraak gemaakt met de leerkrachten van de te onderzoeken kinderen. Mijn plan van aanpak heb ik met de leerkrachten besproken. De kinderen van de kleuters werden onderzocht door middel van een gesprek met de leerkracht. De andere kinderen onderzocht ik op dezelfde maar ook een andere manier. Bij deze kinderen had ik eerst een gesprekje met de kinderen zelf. Ze mochten vertellen en ik luisterde en stelde vragen. Aan de hand hier van kon ik al een aantal vragen beantwoorden (sommige punten wel of niet signaleren). De rest van de punten werden weer ingevuld door het gesprek wat ik had met de leerkracht van betreffend kind.

Elke signaleringslijst bestond uit 24 punten. Een score van 12 of lager dan was het geen beelddenker, was de score 13 of hoger dan is de kans reëel dat het wel een beelddenker is. Maar 100% zekerheid heb je hier niet bij.

Beginsituatie ontwerp

Door gesprekken die ik heb gevoerd met mijn begeleider ben ik op het idee gekomen om een brochure te maken. In de gesprekken kwam naar voren dat leerkrachten over het algemeen te weinig kennis hebben van kinderen die beelddenken. Daar komt bij dat ouders vaak helemaal geen idee hebben wat het is. Ik wilde de mensen die mijn brochure in de toekomst gaan lezen dat ze meer te weten komen over beelddenken.

Eerst moest ik gaan bedenken hoe mijn brochure er uit zou moeten komen te zien, welke vorm. Hiervoor heb ik op internet gezocht naar brochures. Al snel kwam ik tot de conclusie dat het geen boekvorm moest worden. Er moest niet te veel informatie in komen te staan, want dan was het niet meer overzichtelijk. En dat wilde ik juist wel. De mensen die het gaan lezen moeten dingen snel op kunnen zoeken. Ook kwam ik er achter dat het niet te klein moest worden. Want kleine dingen kunnen zomaar zoek raken en dat is niet de bedoeling hiermee. Je moet het er snel even bij kunnen pakken als je het nodig hebt. Na meerdere soorten brochures gezien te hebben, heb ik voor het ontwerp gekozen van 3 A4's naast elkaar. Een soort van drieluik wat je in elkaar kunt klappen, zodat het weer één A4 wordt. Dit is een mooi formaat en makkelijk hanteerbaar.

Daarna moest ik gaan bedenken wat ik er allemaal in wilde hebben. Het moet niet te veel tekst zijn, maar aan de andere kant moet er wel genoeg informatie in staan. Het belangrijkste wat de lezers van mijn brochure moeten weten wat beelddenken eigenlijk is. Dit was dus het eerste stuk. Dit wilde ik op de voorpagina hebben.

Daarnaast wilde ik er ook in hebben hoe je beelddenkers kunt signaleren. Dit is vooral voor leerkrachten belangrijk. Ik heb gekozen voor de twee meest gebruikte onderzoeksmaterialen, namelijk het wereldspel en signaleringslijsten.

Verder moest in mijn brochure de kenmerken van beelddenkers komen. Waar heeft een beelddenker moeite mee en waar zijn ze juist erg goed in? Ik heb dit onderwerp verdeeld in tien kopjes, tien essentiële onderdelen. Te weten: nieuwsgierigheid, intensiteit, essentie, excellentie, vrijheid, logica, verbeeldingskracht, gevoel, creativiteit en synesthesie.

Ook wilde ik in mijn brochure hebben staan hoe je een beelddenker kunt begeleiden in de klas. Beelddenkers hebben de meeste moeite met lezen, spellen en rekenen. Alle andere vakken vallen vaak onder één van deze drie. Bij al deze drie vakken heb ik beschreven waar beelddenkers veelal moeite mee hebben. Daarnaast staan tips en voorbeelden hoe je een beelddenker kunt begeleiden.

Als laatste wilde ik een de lezers van mijn brochure handvaten geven waar ze meer informatie kunnen vinden. Dit heb ik verdeeld in drie onderdelen. Wat is beelddenken, hoe signaleer je een beelddenker en hoe begeleid je een beelddenker? Onder deze drie kopjes

heb ik boeken en internetsites gezet waar deze vragen te beantwoorden zijn. Dit heb ik gedaan omdat je dan makkelijk de juiste informatie kunt vinden.

Doelen

Hoofddoel

- Na mijn brochure gelezen te hebben, hebben leerkrachten en ouders meer kennis van beelddenken en kunnen ze een beelddenkend kind beter begeleiden.

Subdoelen

- Na mijn brochure gelezen te hebben, weten leerkrachten en ouders waar ze informatie over beelddenkers kunnen vinden.
- Leerkrachten weten na mijn brochure gelezen te hebben hoe ze kinderen kunnen onderzoeken of ze beelddenker zijn of niet.
- Ouders weten na mijn brochure gelezen te hebben beter wat er in een beelddenkend kind om gaat.

Evaluatie

Evaluatie proces

Het was een leerzaam proces om deze brochure in elkaar te zetten. Er moest goed overwogen worden wat belangrijk was om er in te zetten. Door mijn literatuurstudie had ik al veel info ingewonnen en dit kon ik goed gebruiken voor mijn ontwerp. Na alle info te hadden verzameld wat er in moest komen heb ik goed nagedacht hoe het er in moest komen. Wat moet waar komen te staan. Door voorbeelden op blaadjes te zetten had ik op een gegeven moment het idee van ja, zo moet het er uit komen te zien. Na dat ik alles op de juiste plaats had gezet moest de opmaak nog komen. Dit was een echt leermoment. Samen met nog iemand hebben we de opmaak gemaakt. Het moest er aantrekkelijk, maar niet te druk uit komen te zien. Ook moest alles duidelijk zijn. Omdat de indeling al was gemaakt ging de opmaak vrij vlot. De juiste kleuren moesten worden gekozen en de plaatjes/foto's kregen hun plaats in de brochure. Toen de brochure klaar was heb ik alles nog één keer goed gecontroleerd, want het zou zonde zijn als er een fout in zou staan.

Evaluatie product

Het product ziet er professioneel uit en dat was ook precies de bedoeling. De brochure moet uitnodigen om te gaan lezen. De kleuren zijn goed op elkaar afgestemd. Ook de plaatjes die er in zijn gezet komen op de juiste manier tot hun recht. Ik heb de brochure aan een tweetal leerkrachten laten lezen en hen gevraagd of ze het evaluatieformulier wat hieronder is afgebeeld in wilden vullen.

EVALUATIEFORMULIER	
NAAM:	DATUM:
Vraag 1:	Bevind er zich voldoende informatie over beelddenken in de brochure?
Antwoord:	
Vraag 2:	Zijn er genoeg handvaten voor begeleiding?
Antwoord:	
Vraag 3:	Wat zou je er nog meer van willen weten?
Antwoord:	

Dit zijn de bevindingen van twee leerkrachten over mijn product, de brochure.

EVALUATIEFORMULIER	
NAAM: Leerkracht 1	DATUM: 28-12-2013
Vraag 1:	Bevind er zich voldoende informatie over beelddenken in de brochure?
Antwoord:	<i>Je hebt heel duidelijk omschreven welke eigenschappen een beelddenker heeft. Dit heb je ook goed omschreven. Je hebt gekozen voor een kleurrijke lay-out, wat het lezen van de brochure aantrekkelijk maakt. Je hebt kort omschreven, welke activiteiten je op school kan doen om tegemoet te komen aan de beelddenkers. Ik had wel meer tips hierover willen hebben.</i>
Vraag 2:	Zijn er genoeg handvaten voor begeleiding?
Antwoord:	<i>Na het lezen van jouw brochure weet ik beter welke kenmerken/eigenschappen een beelddenker heeft. Dit heb je goed en duidelijk omschreven. Wat ik hierboven al heb gezegd zou ik wel meer tips voor in de klas willen hebben. Hoe je het bijvoorbeeld organisatorisch kan aanpakken in de klas.</i>
Vraag 3:	Wat zou je er nog meer van willen weten?
Antwoord:	<i>Ik zou graag tips willen hebben voor het werken met deze kinderen in de klas.</i>

EVALUATIEFORMULIER	
NAAM: Leerkracht 2	DATUM: 02-01-2014
Vraag 1:	Bevind er zich voldoende informatie over beelddenken in de brochure?
Antwoord:	<i>Ja, heel veel informatie, maar meer informatie dan hulpmiddelen.</i>
Vraag 2:	Zijn er genoeg handvaten voor begeleiding?
Antwoord:	<i>Er worden bij spelling, lezen en rekenen een paar tips gegeven. Daarnaast wordt er doorverwezen naar een boek en een site.</i>
Vraag 3:	Wat zou je er nog meer van willen weten?
Antwoord:	<i>- Hoe vaak een beelddenker in de groep voorkomt. - Hoe je het snelst achter een beelddenker komt.</i>

De eerste indrukken van de mensen die de brochure hebben gelezen zijn positief. Doordat de brochure net is uitgekomen kan ik nog niet monitoren. De brochure moet nu op de scholen terecht komen en dan zal blijken of ze de brochure ook echt gaan gebruiken. Een goede monitoring kan eventueel pas na ongeveer een half jaar. Dan zou je een onderzoek kunnen houden om te zien hoe er gebruik wordt gemaakt van de brochure.

Gebruikerservaring

Door dat de brochure nog maar net is uitgekomen kan ik nog niet veel zeggen over de ervaring die ze met de brochure hebben. De eerste indrukken zijn erg positief. Het feit dat een leerkracht de hele afdeling van de school door gaat om de brochure aan andere leerkrachten te laten zien zegt dat het er goed uit ziet.

Ook van ouders die het hebben gelezen krijg ik positieve reacties. Ze vinden het professioneel en er wordt zelfs gezegd dat ik er geld voor moet gaan vragen. Mensen weten na het lezen van de brochure meer over beelddenken. Een aantal heeft zelfs gezegd de boeken te gaan lezen of op de internet sites te gaan kijken over dit onderwerp. Sommigen hadden, zoals ik eerder al heb aangegeven, nog nooit van het onderwerp gehoord.

Het is nu de bedoeling dat de brochure op de scholen terecht komt en dat de mensen de brochure ook echt gaan lezen en gebruiken. Over een jaar zal ik hier meer kunnen schrijven van wat de ervaring van de mensen is na dat ze de brochure hebben gelezen.

Literatuur

Boeken

- Bezem, A. & Coolwijk, M., van de (z.j.) Beelddenken in de praktijk, www.beeldenbrein.nl
- Blom, L., (2012) Beelden in je hoofd, Utrecht: AnkhHermes, onderdeel van VBK|Media
- Bromberger, G. (2006) De kracht van beelddenken, Soest: Nelissen.
- Groot, R. de & Paagman, C. J (2003) Denkbeelden over beelddenken, Utrecht: Agiel.

Internet

- <http://www.ikleerinbeelden.nl>
- <http://www.kindinbeeld.biedmeer.nl/Webwinkel-Product-22429839/Wereldspel>
- <http://www.sterktalent.nl>

Signaleringslijst beelddenkers: Kleuters

Naam: Sime

VERTRAAGDE SPRAAKONTWIKKELING

- ☐ Niet vroeg praten
- ☐ Lang gebroken praten
- ☒ Struikelen over woorden (denken gaat sneller dan praten)

MOEITE MET LUISTEREN

- ☐ Gericht luisteren blijft achter bij ontdekkend zien
- ☒ Vertraagde of te snelle reactie op wat er wordt gezegd
- ☐ Slecht luisteren bij zaken buiten de direct zichtbare belevingswereld

VERTRAAGDE TAALONTWIKKELING

- ☐ Problemen met het onthouden van versjes en liedjes
- ☐ Geen belangstelling voor rijmspelletjes
- ☐ Moeite met het koppelen van woorden aan beelden
- ☐ Woordvindingsproblemen
- ☐ Eigen/aardig woordgebruik
- ☐ Vrij beperkte, maar wel originele woordenschat

VERTRAAGDE MOTORISCHE ONTWIKKELING

- ☐ Slechte fijne motoriek
- ☐ Verhoog ongeluksvatbaar
- ☐ Onhandig

ORIËNTATIE IN TIJD EN RUIMTE

- ☐ Gebrekkig tijdsbesef
- ☐ Moeite met oriënteren in de ruimte

PERSOONLIJKHEIDSONTWIKKELING

- ☒ Veel fantasie, vindingrijk, origineel
- ☐ Dromerig (in eigen wereldje leven)
- ☐ Intensieve spelactiviteiten (rollenspel en constructiemateriaal)
- ☐ Driftbuien en paniecreacties
- ☐ Intuïtief veel begrijpen van wat er om ze heen gebeurt (empathie)
- ☐ (over)gevoelig, emotioneel kwetsbaar
- ☐ Impulsief/associatief

Signaleringslijst beelddenkers: Kleuters

Naam: Milan

VERTRAAGDE SPRAAKONTWIKKELING

- ☐ Niet vroeg praten
- ☐ Lang gebroken praten
- ☐ Struikelen over woorden (denken gaat sneller dan praten)

MOEITE MET LUISTEREN

- ☐ Gericht luisteren blijft achter bij ontdekkend zien
- ☐ Vertraagde of te snelle reactie op wat er wordt gezegd
- ☐ Slecht luisteren bij zaken buiten de direct zichtbare belevingswereld

VERTRAAGDE TAALONTWIKKELING

- ☐ Problemen met het onthouden van versjes en liedjes
- ☐ Geen belangstelling voor rijmspelletjes
- ☐ Moeite met het koppelen van woorden aan beelden
- ☐ Woordvindingsproblemen
- ☐ Eigen/aardig woordgebruik
- ☐ Vrij beperkte, maar wel originele woordenschat

VERTRAAGDE MOTORISCHE ONTWIKKELING

- ☒ Slechte fijne motoriek
- ☐ Verhoog ongeluksvatbaar
- ☒ Onhandig

ORIËNTATIE IN TIJD EN RUIMTE

- ☐ Gebrekkig tijdsbesef
- ☐ Moeite met oriënteren in de ruimte

PERSOONLIJKHEIDSONTWIKKELING

- ☒ Veel fantasie, vindingrijk, origineel
- ☐ Dromerig (in eigen wereldje leven)
- ☒ Intensieve spelactiviteiten (rollenspel en constructiemateriaal)
- ☐ Driftbuien en paniekreacties
- ☒ Intuïtief veel begrijpen van wat er om ze heen gebeurt (empathie)
- ☐ (over)gevoelig, emotioneel kwetsbaar
- ☐ Impulsief/associatief

Signaleringslijst beelddenkers: Kleuters

Naam: Jovan

VERTRAAGDE SPRAAKONTWIKKELING

- ☐ Niet vroeg praten
- ☐ Lang gebroken praten
- ☐ Struikelen over woorden (denken gaat sneller dan praten)

MOEITE MET LUISTEREN

- ☐ Gericht luisteren blijft achter bij ontdekkend zien
- ☐ Vertraagde of te snelle reactie op wat er wordt gezegd
- ☐ Slecht luisteren bij zaken buiten de direct zichtbare belevingswereld

VERTRAAGDE TAALONTWIKKELING

- ☐ Problemen met het onthouden van versjes en liedjes
- ☒ Geen belangstelling voor rijmspelletjes
- ☐ Moeite met het koppelen van woorden aan beelden
- ☐ Woordvindingsproblemen
- ☐ Eigen/aardig woordgebruik
- ☐ Vrij beperkte, maar wel originele woordenschat

VERTRAAGDE MOTORISCHE ONTWIKKELING

- ☐ Slechte fijne motoriek
- ☐ Verhoog ongeluksvatbaar
- ☐ Onhandig

ORIËNTATIE IN TIJD EN RUIMTE

- ☒ Gebrekkig tijdsbesef
- ☐ Moeite met oriënteren in de ruimte

PERSOONLIJKHEIDSONTWIKKELING

- ☒ Veel fantasie, vindingrijk, origineel
- ☐ Dromerig (in eigen wereldje leven)
- ☐ Intensieve spelactiviteiten (rollenspel en constructiemateriaal)
- ☐ Driftbuien en paniecreacties
- ☐ Intuïtief veel begrijpen van wat er om ze heen gebeurt (empathie)
- ☐ (over)gevoelig, emotioneel kwetsbaar
- ☐ Impulsief/associatief

Signaleringslijst beelddenkers

Groep 3 t/m 8

Blyt zitten

Naam:Juelian.....

Groep:3.....

Dingen die voortkomen uit gesprekken met het kind.

- Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- Het kind heeft problemen bij herkendend lezen
- Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Signaleringslijst beelddenkers

Groep 3 t/m 8

Dyslexie

Naam: Maarten

Groep: 4

Dingen die voortkomen uit gesprekje met het kind.

- ☐ Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- ☐ Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- ☐ Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- ☒ Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- ☒ Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- ☐ Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- ☒ Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- ☐ Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- ☐ Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- ☒ Het kind heeft problemen bij herkenkend lezen
- ☒ Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- ☐ Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- ☐ Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- ☐ Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- ☐ Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- ☐ Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- ☒ Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- ☒ Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- ☐ Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- ☒ Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- ☐ Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- ☒ Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- ☒ Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- ☒ Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Signaleringslijst beelddenkers

Groep 3 t/m 8

Naam: Stefan

Groep: 4

Dingen die voortkomen uit gesprekje met het kind.

- ☐ Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- ☐ Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- ☐ Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- ☐ Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- ☒ Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- ☐ Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- ☒ Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- ☐ Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- ☐ Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- ☐ Het kind heeft problemen bij herkenkend lezen
- ☐ Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- ☐ Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- ☐ Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- ☐ Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- ☐ Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- ☐ Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- ☐ Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- ☐ Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- ☒ Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- ☐ Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- ☐ Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- ☒ Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- ☐ Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- ☒ Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Signaleringslijst beelddenkers

Groep 3 t/m 8

Naam: Minke

Groep: 5

Dingen die voortkomen uit gesprekje met het kind.

- ☐ Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- ☐ Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- ☐ Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- ☐ Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- ☒ Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- ☐ Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- ☒ Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- ☐ Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- ☐ Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- ☐ Het kind heeft problemen bij herkenkend lezen
- ☐ Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- ☐ Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- ☒ Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- ☐ Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- ☐ Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- ☐ Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- ☒ Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- ☐ Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- ☐ Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- ☐ Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- ☐ Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- ☐ Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- ☒ Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- ☐ Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Signaleringslijst beelddenkers

Groep 3 t/m 8

Naam: Meine

Groep: 5

Dingen die voortkomen uit gesprekje met het kind.

- ☐ Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- ☐ Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- ☒ Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- ☒ Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- ☒ Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- ☐ Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- ☐ Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- ☒ Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- ☒ Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- ☐ Het kind heeft problemen bij herkenkend lezen
- ☐ Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- ☐ Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- ☐ Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- ☐ Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- ☐ Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- ☐ Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- ☐ Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- ☐ Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- ☐ Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- ☐ Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- ☐ Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- ☐ Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- ☒ Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- ☒ Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Signaleringslijst beelddenkers

Groep 3 t/m 8

Naam: Lianne

Groep: 6

Dingen die voortkomen uit gesprekje met het kind.

- ☐ Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- ☐ Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- ☐ Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- ☐ Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- ☒ Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- ☐ Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- ☐ Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- ☐ Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- ☐ Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- ☐ Het kind heeft problemen bij herkendend lezen
- ☐ Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- ☒ Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- ☐ Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- ☐ Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- ☐ Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- ☐ Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- ☐ Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- ☐ Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- ☐ Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- ☐ Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- ☐ Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- ☐ Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- ☐ Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- ☒ Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Signaleringslijst beelddenkers

Groep 3 t/m 8

Naam: Julia

Groep: 6

Dingen die voortkomen uit gesprekje met het kind.

- ☐ Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- ☐ Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- ☐ Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- ☒ Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- ☐ Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- ☐ Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- ☐ Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- ☐ Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- ☒ Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- ☐ Het kind heeft problemen bij herkenkend lezen
- ☐ Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- ☐ Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- ☐ Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- ☐ Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- ☐ Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- ☒ Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- ☐ Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- ☐ Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- ☐ Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- ☒ Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- ☐ Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- ☐ Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- ☐ Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- ☐ Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Signaleringslijst beelddenkers

Groep 3 t/m 8

Naam: Dylan

Groep: 6

Dingen die voortkomen uit gesprekje met het kind.

- Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- Het kind heeft problemen bij herkenkend lezen
- Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Signaleringslijst beelddenkers

Groep 3 t/m 8

Naam: Juan

Groep: 4

Dingen die voortkomen uit gesprekje met het kind.

- ☐ Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- ☐ Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- ☐ Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- ☐ Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- ☐ Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- ☐ Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- ☒ Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- ☐ Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- ☒ Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- ☐ Het kind heeft problemen bij herkendend lezen
- ☐ Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- ☒ Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- ☐ Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- ☐ Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- ☐ Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- ☐ Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- ☐ Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- ☐ Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- ☐ Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- ☐ Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- ☐ Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- ☐ Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- ☐ Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- ☐ Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Signaleringslijst beelddenkers

Groep 3 t/m 8

Naam: Julia

Groep: 3

Dingen die voortkomen uit gesprekje met het kind.

- ☐ Moeilijk om een lijn in verhalen te ontdekken
- ☐ Moeite om zich in de ruimte te oriënteren
- ☐ Veel vertellend door gebaren, aanrakingen, aanhalig zijn
- ☐ Verhalen vertellen is onduidelijk en in een hoog spreektempo
- ☐ Verhaspelen van woorden (eigen taalgebruik)
- ☐ Verwaarlozen van kleine woordjes

Vragen voor de leerkracht:

- ☒ Het kind blijft achter in ontwikkeling bij leeftijdsgenoten
- ☐ Het kind vat dingen veelal letterlijk op
- ☐ Het kind is dromerig en teruggetrokken in zichzelf
- ☒ Het kind heeft problemen bij herkenkend lezen
- ☐ Het kind maakt veel fouten bij het in de goede volgorde zetten van letters, zinnen en/of cijfers
- ☐ Het kind heeft een goed doorzettingsvermogen, als lijfsbehoud
- ☐ Herhalen van de leerstof en extra uitleggen voor het kind, helpen weinig
- ☐ Het kind heeft moeite met het lezen van synoniemen
- ☐ Het kind heeft moeite met het leren van motorische zaken zoals fietsen, zwemmen, lezen, schrijven etc.
- ☐ Het kind heeft moeite om emoties en belevenissen te verwoorden
- ☐ Het kind heeft moeite met hardop kunnen lezen, stillezen en leesbegrip gaan veel beter
- ☐ Het kind heeft onvoldoende leesvordering
- ☐ Het kind heeft moeite met luisteren en zich aan afspraken en regels te houden
- ☐ Het kind kan behoorlijk koppig zijn
- ☐ Het kind staat vaak alleen tussen broertjes/zusjes en andere kinderen
- ☐ Het kind heeft tegenzin in het lezen van 'grote/dikke' boeken
- ☐ Het kind is vaak rommelig/vergeetachtig wat betreft opruimen van spullen
- ☒ Het kind heeft een vertraagde reactie op aanwijzingen en opdrachten

Literatuurlijst

Bezem, A. & Coolwijk, M., van de (z.j.) Beelddenken in de praktijk, www.beeldenbrein.nl

Blom, L., (2012) Beelden in je hoofd, Utrecht: AnkhHermes, onderdeel van VBK|Media

Bromberger, G. (2006) De kracht van beelddenken, Soest: Nelissen.

CED groep. <http://www.onderwijscontinuum.nl/passend-onderwijs.aspx>

CED groep. <http://www.1zorgroute.nl/1-zorgroute/algemene-informatie.aspx>

Groot, R. de & Paagman, C. J (2003) Denkbeelden over beelddenken, Utrecht: Agiel.

Orthopedagogiek <http://www.orthopedagogiek.com/beelddenken.htm>

Rijksoverheid. <http://rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs>

Stichting Inclusief onderwijs. <http://www.inclusiefonderwijs.nl/visie.php>